

Poticanje odgojnih vrijednosti kod djece predškolske dobi

Ružić, Marina

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:314972>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-30**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

**POTICANJE ODGOJNIH VRIJEDNOSTI KOD DJECE
PREDŠKOLSKE DOBI**

završni rad

Studentica: Marina Ružić

Matični broj: 0009071233

Studij: Preddiplomski dvopredmetni studij pedagogije i talijanskog jezika i književnosti

Mentor: Prof. dr. sc. Jasminka Zloković

Rijeka, lipanj 2017.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	2
2. VRIJEDNOSTI.....	3
2.1. Definicija i klasifikacija	3
2.2. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje i vrijednosti	5
3. MORALNI ODGOJ.....	8
3.1. Razvoj moralnog ponašanja kod djece.....	10
4. ZNAČAJ DJEČJIH PRIČA	12
4.1. Definicija i podjela priča	12
4.2. Uloga dječjih priča u poticanju razvoja djece	13
5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	17
5.1. Predmet istraživanja	17
5.2. Cilj i zadaci istraživanja	17
5.3. Hipoteze	17
5.4. Uzorak istraživanja.....	17
5.5. Varijable	18
5.6. Postupak prikupljanja podataka	18
5.7. Instrument istraživanja, obrada i analiza podataka	18
6. REZULTATI I INTERPRETACIJA	20
7. ZAKLJUČAK.....	33
8. SAŽETAK	34
SUMMARY	35
9. POPIS LITERATURE	36
10. POPIS TABLICA	38
11. POPIS SLIKA.....	39
12. PRILOZI	40
12.1. Anketni upitnik.....	40
12.2. Popis priča	46
12.3. Popis vrijednosti koje se nalaze u pričama.....	49
12.4. Važne vrijednosti u poticanju ranog razvoja djece	50

1. UVOD

Svakodnevno možemo vidjeti i čuti različita ponašanja i stavove ljudi iz naše šire i bliže socijalne okoline. Pritom se nerijetko nalazimo u situaciji propitivanja moralnih vrijednosti koje vode takvom ponašanju. Ono što se događa u određenom društvu utječe na sve sudionike društva, pa i na one najmlađe - djecu. Stoga nije svejedno tko su modeli i uzori u ponašanju djece te kakvim se vrijednosnim sustavom vode. No što su uopće vrijednosti, i zašto ih je važno poticati još kod djece predškolske dobi?

Vrijednosti su smjernice koje usmjeravaju, određuju i vode ljudsko djelovanje (Mrnjauš, 2008). Postoji bezbroj vrijednosti i nema zajedničkog konsenzusa o klasifikaciji i hijerarhiji istih. Unatoč tome, Ledić (1999) ističe kako su određene vrijednosti kao život i sloboda aktualne i apsolutne bez obzira na društveno razdoblje u kojem se nalazili. Vrijednosti su u kontekstu odgoja i obrazovanja važne jer iz njih proizlaze odgojno obrazovni ciljevi. Ne smijemo pritom zaboraviti da odgojno obrazovne ciljeve određuje obrazovna politika koja je pod utjecajem i u službi vladajuće državne politike (Vican, 2006). Jedan od mogućih načina poticanja odgojnih vrijednosti kod djece predškolske dobi je pomoću priča. Priča pobuđuje u djeci kreativnost i maštu, poboljšava pažnju, pomaže i potiče razvoj govora i pamćenja te budi u djeci ljubav prema priči i literaturi općenito (Mitrović, 1984). Također, osim navedenih sposobnosti, priče razvijaju i socijalno-emocionalne kompetencije kod djece. Još jedna pozitivna strana priča, o kojoj će biti najviše riječ u ovom radu, je da priče pridonose upoznavanju i usvajanju odgojnih vrijednosti (Velički, 2003).

Upravo zbog navedenih karakteristika priče, zbog toga što ih djeca vole i što ih odgajateljice često koriste u odgojno-obrazovnom radu s djecom, cilj ovog istraživanja je upoznati se s vrijednostima koje se prenose današnjoj djeci predškolske dobi u vrtićima putem čitanja priča. Pokušat će se pronaći odgovor na pitanja koje vrijednosti odgajateljice prenose djeci, te kako i zašto biraju određene priče za čitanje djece.

2. VRIJEDNOSTI

2.1. Definicija i klasifikacija

U svakodnevnom životu često čujemo riječ vrijednost, no što ona znači? Ima li za sve osobe isto značenje ili se ono razlikuje? Za nekoga je vrijednost obitelj, za drugoga ljubav, iskrenost, dok za trećega vrijednost označava ciljeve koji se u određenom procesu žele postići. Možemo zaključiti da riječ vrijednost nema jednoznačno značenje te u skladu s time u literaturi pronalazimo različite definicije tog pojma. Iako vrijednosti postoje vjerojatno otkad postoji i čovjek, sam pojam „vrijednost“ podrazumijevajući pritom moralno ponašanje i moralno dobro, prvi je počeo koristiti njemački filozof Friedrich Nietzsche 1880. godine (Heenan, 2009).

Budući da nema zajedničkog konsenzusa pojam „vrijednost“ ima različito značenje ovisno o znanstvenoj disciplini koja ga upotrebljava. Tako u filozofiji „vrijednost“ podrazumijeva općenite osobine koje pripadaju onome tko nosi te osobine, to su na primjer „pristojan“, „karizmatičan“, „zdrav“ itd. Psihologija i sociologija se također slažu da „vrijednosti“ podrazumijevaju osobine, ali karakterne osobine kao što su mišljenja, uvjerenja i stavovi. Humanističke znanosti se nerijetko susreću s pojmom „vrijednost“ misleći pritom na ciljeve, odnosno svrhe djelovanja (Mrnjauš, 2008).

Kao što je prije spomenuto, postoji više definicija vrijednosti. Hartmut von Hentig smatra da su „vrijednosti (istina, ljepota, pravednost) ideje koje se pripisuju određenim stvarima (dobra) ili odnosima.“ (von Hentig, 1999:69f, prema Mrnjauš, 2008:19) Nadalje, te su vrijednosti relativno konstantne u određenoj kulturi, ne propadaju, već ljudi s vremenom osvještavaju i oslabljuju njihov status vrijednosti (Mrnjauš, 2008). „Prema Navi Maslovaty (1992) vrijednosti su općenito definirane kao implicitni ili eksplicitni koncepti, kao stavovi ili ideje i fokusiraju se općenito na sadržaj, funkciju i strukturu odnosa u sustavima vrijednosti.“ (Mrnjauš, 2008:19) Također, „Milton Rokeach (1992) podrazumijeva da su vrijednosti mnogostruki standardi koji upravljaju praktično svim načinima ponašanja“ (Mrnjauš, 2008:19). Možemo zaključiti da su vrijednosti određeni ljudski koncepti, standardi i ideje, koji su u određenoj kulturi relativno trajni i upravljaju ljudskim ponašanjem. Da su vrijednosti relativno trajne i određene društvom u kojem postoje potvrđuju i English i English koji smatraju da su vrijednosti „ljudski produkt“ koji se prenosi i čuva iz generacije u generaciju (Rokeach, 1973, prema Mrnjauš, 2008). Iz shvaćanja da vrijednosti mogu biti određene ideje i koncepti proizlazi da vrijednosti postoje iako ih svi ljudi ne posjeduju, niti su ih svjesni. Tako Shalom Schwartz definira vrijednosti kao „predodžbe poželjnog“ (Schwartz, 1999:24f, prema

Mrnjauš, 2008:21) i samim time daje nam do znanja da su vrijednosti nekakvi ideali kojima bismo trebali težiti, ali ne znači da to i činimo. Također, vrijednosti nisu samo ideali i koncepti, Matić (1990) ističe kako vrijednosti upravljaju ljudskim ponašanjem te da bez razumijevanja vrijednosti nije moguće razumjeti čovjekovo ponašanje.

S obzirom na to da postoji pregršt definicija o vrijednostima, koje se razlikuju ovisno o autoru i znanstvenoj disciplini u kojoj djeluje, za očekivati je da postoje i mnoge klasifikacije i hijerarhije istih. Tako Hartmut von Hentig spominje dvanaest do petnaest vrijednosti. Neke od njih su: život, sloboda, mir, duševni mir, pravednost, zajedništvo itd. (Mrnjauš, 2008) Shalom Schwartz je osnovnu skupinu vrijednosti obuhvatio u deset skupina koje su slične s von Hentigovom klasifikacijom, ali se ipak razlikuju po nazivima vrijednosnih skupina koje su kod Schwartz općenitije. Tako na primjer von Hentig spominje solidarnost, bratstvo i zajedništvo kao jednu skupinu, a Schwartz to obuhvaća pod skupinu „univerzalizam“ u koju spada još i tolerancija i zaštita za dobrobit svih ljudi i prirode (Mrnjauš, 2008). Kod hijerarhije vrijednosti, kao što je gore rečeno, također postoji velika raznolikost i ne postoji zajednički konsenzus o tome koje su vrijednosti više, a koje manje važne. To možemo objasniti time što bez obzira na društvenu utemeljenost vrijednosti, nositelji istih su pojedinci koji se razlikuju po svojim interesima, kulturi, osobinama, a samim time i vrijednostima. Usprkos razlikama u vrijednostima koje proizlaze kako iz pojedinca, tako i iz društva, određene apsolutne vrijednosti, kao što su pravo na život i slobodu, trebaju biti poštivane u svim društvima (Ledić, 1999). Nažalost, iako bi trebale, realnost pokazuje da nisu. Još uvijek možemo čuti o trgovini ljudima, o ratovima, ubojstvima i raznim diskriminacijama koje krše prije spomenute apsolutne vrijednosti. Međutim, vrijednosti postoje upravo zato da bi usmjeravale djelovanje koje nije u skladu s njima i doprinijele stvaranju boljeg i ljepšeg okruženja za život.

Mrnjauš (2008) u knjizi *Pedagoška promišljanja o vrijednostima* zaključuje da su vrijednosti smjernice koje usmjeravaju, određuju i vode ljudsko djelovanje. Unatoč „moru vrijednosti“ koje različiti autori spominju, „ističu se vrijednosti - mir, ljubav, radost, samokritičnost, samopouzdanje, samokontrola, iskrenost, povjerenje, komunikativnost, optimističnost, tolerantnost, poduzetnost, kreativnost, suradnja, poštenje, samostalnost, pravednost, osjećajnost, suosjećajnost, velikodušnost, prijateljstvo, ljubaznost, discipliniranost, strpljivost, solidarnost, empatičnost i sl.“ (Maleš, Stričević, 2005, prema Mrnjauš, 2008:27)

Prenosi li odgoj i obrazovanje djeci spomenute vrijednosti? Iako su vrijednosti važna sastavnica odgoja i obrazovanja, istraživanja koja se bave njihovim ispitivanjem nema mnogo

i u velikom su nesrazmjeru s istraživanjima o socijalnom i kognitivnom području (Toomela, 2008). Rakić i Vukušić (2010) navode kao mogući razlog tome preširoku definiciju pojma vrijednosti, kao i raznolikost vrijednosnih sustava od kulture do kulture.

2.2. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje i vrijednosti

Temeljne vrijednosti za rani i predškolski odgoj i obrazovanje koje je odredilo Ministarstvo obrazovanja, znanosti i kulture u Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje 2014. godine „proizlaze iz opredijeljenosti hrvatske obrazovne politike za cjeloviti osobni razvoj djeteta, za čuvanje i razvijanje nacionalne, duhovne, materijalne i prirodne baštine Republike Hrvatske, za europski suživot te za stvaranje društva znanja i vrijednosti koje će omogućiti napredak i održivi razvoj.“ (MZOS, 2014:19) Vrijednosti koje bi trebale omogućiti takav cjeloviti razvoj djeteta su: znanje, identitet, humanizam i tolerancija, odgovornost, autonomija i kreativnost (MZOS, 2014).

a) Znanje - Znanje je u Kurikulumu shvaćeno kao pokretač razvoja kako pojedinca, tako i društva. Ono omogućuje djeci razumijevanje i kritičko promišljanje, snalaženje u novim situacijama. Zato je važno djeci omogućiti radost otkrivanja, učenja, igranja i bavljenja zanimljivim aktivnostima. Također, važno je da djeca steknu kompetenciju „učenja učenja“ kao temelj za njihovo daljnje obrazovanje.

b) Humanizam i tolerancija - Pod pojmom humanizam i tolerancija u Kurikulumu se podrazumijeva prihvaćanje i poštovanje svih ljudi te pravednost. Očekuje se da se kod djece razvija osjećajnost za potrebe drugih, da djeca poštuju i prihvaćaju pluralizam kultura i različitih statusa (rodni, rasni, etički...). Razvoj djece treba se temeljiti na suosjećanju, prihvaćanju, potpori, na poštivanju prava i odgovornosti svih ljudi bez obzira na njihovu različitost. Krajnji cilj je ostvarivanje jednakih prava za sve.

c) Identitet - U kurikulumu se spominje razvoj osobnog, kulturnog i nacionalnog identiteta te još jednog identiteta koji se sve više spominje u ovo doba globalizacije, a to je identitet „građanina svijeta“. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje treba pomoći djetetu da razvije svoj identitet, da stvori pozitivnu sliku o sebi. Budući da se identiteti razlikuju od osobe do osobe, djetetu treba pomoći da razumije kako svoj, tako i identitet druge djece.

d) Odgovornost - Odgovornost u Kurikulumu podrazumijeva odgovornost prema samima sebi, drugima te prirodi i društvenom dobru. Djecu treba naučiti da razluče razliku između osobne slobode i odgovornosti koju ona donosi. To se u vrtiću omogućuje biranjem različitih

aktivnosti, sadržaja, prostora itd. Važno je djecu usmjeravati ka samoprocjeni vlastitog mišljenja, djelovanja i učenja.

e) Autonomija - Autonomija se odnosi na razvoj samostalnog mišljenja, djelovanja i odlučivanja djeteta. Kroz poticajno okruženje djecu treba poticati da razvijaju samostalnost, samopouzdanje i kritičke sposobnosti. Od djece se očekuje da budu sposobni donijeti odluke, birati željene izbore, realizirati vlastita prava i izreći vlastito mišljenje.

f) Kreativnost - Kurikulum podrazumijeva da djeca posjeduju prirodnu kreativnost koju treba razvijati kako bi izrasli u inovativne i inicijativne osobe. Treba se odmaknuti od konvergentnog razmišljanja i pružiti što više prilika za divergentno razmišljanje (MZOS, 2014).

Opisane vrijednosti su vrijednosti koje bi u današnje vrijeme temeljem Nacionalnog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) trebale biti aktualne u hrvatskom društvu. Također, valja napomenuti kako se u današnje vrijeme proklamiraju spomenute vrijednosti, no to ne znači da su one bile prisutne i prije, niti da će biti aktualne u budućnosti. Vrijednosti se mijenjaju, naravno one općenite kao što su mir, ljubav, poštenje i slično ostaju, no vrijednosti koje se pojavljuju u kontekstu odgoja i obrazovanja sklone su mnogim promjenama. One ovise o vladajućem društvenom okruženju, odnosno o obrazovnoj politici koja reflektira vladajuću politiku države. Ciljevi obrazovne politike proizlaze iz vrijednosti koje određena politika proklamira. Tako su na primjer u doba socijalizma u Hrvatskoj bile najdominantnije vrijednosti jednakost, bratstvo i jedinstvo (Vican, 2006). Možemo uočiti da se takve vrijednosti danas više ne proklamiraju, češće ćemo čuti pozivanje na toleranciju, solidarnost i empatiju, nego na jednakost, bratstvo i jedinstvo. Iako se tu spominje vrijednost jednakost, ona nije podrazumijevala jednakost svih ljudi, već jednakost unutar jednog naroda, a identifikacija s narodom kojem osoba pripada bila je od velikog značenja. „Od odgoja i obrazovanja očekuje se dvostruka zadaća - da postanu generator društvenih promjena, da promišljeno i znalački vode društveni i gospodarski razvoj, ali i da promijene sami sebe, svoju svrhu i zadaće.“ (Vican, 2006:10) Odgoj i obrazovanje ima puno mogućnosti, prilika i utjecaja u prenošenju vrijednosti, stoga je važno da se to iskoristi na najbolji mogući način, a ne iskorištava i provodi skrivene kurikulume. Vijeće Europe prepoznalo je važnost odgoja i obrazovanja za razvoj društva kojeg će odlikovati demokracija i pravednost. Vođeni tim vrijednostima, Vijeće je 2010. godine donijelo Povelju Vijeća Europe o obrazovanju za demokratsko građanstvo i ljudska prava. Povelja je donesena s ciljem da bude polazište za razne akcije koje će se provoditi u državama članicama te da olakša i potpomogne razvijanju

standarda i dobre prakse diljem Europe. Povelja promiče ravnopravnost, toleranciju, znanje, odnosno informiranost, suradnju i solidarnost (Povelja Vijeća Europe o obrazovanju za demokratsko građanstvo i ljudska prava, 2010). Značaj vrijednosti znanja i tolerancije prepoznala je i hrvatska obrazovna politika uvrstivši ih u Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014). Činjenica da je Republika Hrvatska potpisala Povelju, kao i da se njezine vrijednosti nalaze u Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) ne znači da hrvatsko društvo i djeca u predškolskim ustanovama razvijaju spomenute vrijednosti. Vican (2006) ističe kako se do promjena ne dolazi samim preuzimanjem „paketa promjena“ koje donosi državni vrh. Promjene se dešavaju kada „pakete promjena“ prihvate odgojno-obrazovne ustanove koje ih provode te koje ih prilagođavaju svom kulturnom kontekstu i okruženju.

3. MORALNI ODGOJ

U ovom se radu spominju priče kao jedan od mogućih načina prenošenja odgojnih vrijednosti djeci. Priče su produkt čovjeka, društva i prenose svoje poruke, sadržaj i vrijednosti na ljude koji ih čitaju i/ili slušaju. U skladu s time ovdje ćemo se osvrnuti na moralni odgoj Emila Durkheima i Lawrence Kohlberga koji smatraju kako moralni razvoj osobe dolazi izvana, to je nešto što se uči i ovisi o okruženju pojedinca (Ledić, 1999).

Emil Durkheim smatra kako je moralno odgojena osoba u skladu s moralom zajednice u kojoj živi. U skladu s time, ne postoji jedan univerzalan moralni odgoj, već se on razlikuje ovisno o društvu u kojem pojedinac živi. Da bi to društvo moglo dobro i skladno funkcionirati pretpostavka je da se svi njegovi članovi preklapaju u zajedničkim vrijednostima. Stoga odgoj i obrazovanje imaju važnu ulogu u moralnom razvoju pojedinca jer je ono kolektivna stvar, a ne nešto individualno i odvojeno od društva. Durkheim smatra kako u tom procesu širenja zajedničkih vrijednosti veliku ulogu i moć imaju kako obitelj, tako i odgojno-obrazovne ustanove koje su u doticaju s djecom još od njihove najranije dobi. Prema njemu moralno socijalizirana osoba je ona koja djeluje u skladu s vrijednostima i vjerovanjima zajednice u kojoj živi (Ledić, 1999). „Odgoj je utjecaj koji ostvaruju naraštaji odraslih nad onima koji još nisu spremni za društveni život. Njegov je cilj da u djetetu potakne određeni broj fizičkih, intelektualnih i moralnih stanja koja će od njega u buduću zahtijevati političko društvo kao cjelina i određena cjelina kojoj će pripadati.“ (Durkheim, 1956:71, prema Ledić, 1999:9). Možemo uočiti kako Durkheim shvaća odgoj primarno kao odgovornost odraslih, kao nešto što se nameće djeci, odnosno nešto što se od njih očekuje da prihvate bez oklijevanja. Gledano s takvog gledišta, od odgajatelja i nastavnika se očekuje mnogo, oni su ti koji su u doticaju s djecom i koji ih uče novim stvarima. Pitanje je samo kojim i na koji način to rade. Iskorištavaju li sve mogućnosti? Ne smijemo zaboraviti da se obrazovna politika stvara na nacionalnoj razini što, kao što i Durkheim smatra, podrazumijeva da se u cijelom društvu šire iste vrijednosti. Međutim, za razliku od njihovog donošenja, vrijednosti se prenose na jednoj puno nižoj razini, na razini odgojno-obrazovne ustanove, odnosno najčešće na razini nastavnika ili odgajatelja koji je u neposrednom kontaktu s djecom. Također, kao važni faktori u moralnom odgoju djeteta su obitelj i okolina u kojoj dijete živi. Što ako su vrijednosti koje se promoviraju na razini društva zapravo kontradiktorne stvarnim vrijednostima, koje nisu ni približne željenima, odnosno koje su čak i nepoželjne. Upravo na tu temu Mrnjauš (2008) postavlja pitanje znači li to da su osobe koje se ne povode za određenim vladajućim „vrijednostima“ društva nemoralne osobe. Takva i slična razmišljanja ukazuju nam na kompleksnost i složenost moralnog odgoja.

Lawrence Kohlberg (Kohlberg, Hersh, 1977) prati kako se razvija moralni sud od rane do odrasle dobi. Prema njemu postoje tri razine, odnosno šest stupnjeva moralnog rasuđivanja. Kohlberg polazi od teze da se moralnost razvija u međuodnosima pojedinca i društva, odnosno situacije i okruženja. Znanje nije nešto što je urođeno, dato izvana, već se ono stječe aktivnim sudjelovanjem i istraživanjem okoline koja nas okružuje. Razine i stupnjevi moralnog rasuđivanja su sljedeći:

1) Pretkonvencionalna razina - osoba na ovoj razini djeluje u skladu s naređenim, odnosno zabranjenim. Takva razina karakteristična je za djecu do desete godine.

I stupanj: Moralnost poslušnosti i kazne - Na ovom stupnju naše ponašanje određuju autoritet i poslušnost. Osoba slijedi pravila i norme samo kako ne bi bila kažnjena.

II stupanj: Moral naivnog instrumentalnog relativizma - Na ovom stupnju osoba propitkuje posljedice svog čina i u svom djelovanju vodi se činjenicom da je dobro ono što je korisno.

2) Konvencionalna razina - Za ovu razinu karakteristično je propitivanje društvenih normi kao i činjenje dobrih djela. Konvencionalna razina javlja se u adolescentskoj dobi, a Kohlberg smatra kako manje od jedne trećine odraslih ljudi uspije dosegnuti sljedeću razinu.

III stupanj: Moralnost „dobrog dječaka, dobre djevojčice“ - Djelovanje osoba na ovom stupnju temelji se na vanjskim, društvenim vrijednostima i očekivanjima koje određuju moralnost.

IV stupanj: Moralnost održavanja zakona i reda - Na ovom stupnju najviša je vrijednost zakon, odnosno poštivanje i slijedenje istog. Poštivanje i djelovanje u skladu sa zakonom doprinosi ravnoteži i održavanju reda u društvu.

3) Postkonvencionalna razina - na ovoj razini čovjek djeluje temeljem univerzalnih ljudskih principa. Kao što je prije spomenuto, samo mali broj ljudi doseže ovu razinu i to najčešće nakon dvadeset i pete godine.

V stupanj: Moralnost društvenog ugovora - Na ovom stupnju društveni ugovori (prava, vrijednosti) nadilaze zakone i pravila. Na primjer ako imamo dilemu između spašavanja života i kršenja zakona, odlučit ćemo se za prvo jer ono ima prednost ispred zakona.

VI stupanj: Stupanj univerzalnih etičkih načela - Na ovom posljednjem stupnju, kojeg prema Kohlbergu dosežu tek rijetki mislioci i filozofi, čovjek djeluje prema općenitim principima, odnosno univerzalnim etičkim načelima.

Durkheimova i Kohlbergova teorija moralnog razvoja razlikuju se u tome što kod Durkheima moralne vrijednosti ovise o društvenoj zajednici u kojoj pojedinac živi. Kod Kohlberga također primjećujemo utjecaj zajednice, odnosno društvenih normi i pravila, ali se pojedinac razvija i u tom procesu nadilazi zakone i propise te postiže stupanj univerzalnih etičkih načela. Naravno, takav je razvoj moguć, ali kao što je i prije bilo spomenuto, rijetki ga dosežu. No ono što je važno i što povezuje Durkheima i Kohlberga te u čemu se oba pristupa slažu jest to da je moralni odgoj „ispravna pedagoška aktivnost“ (Ledić, 1999:27). Ovo shvaćanje važno je iz razloga jer ukazuje na važnost pedagoške aktivnosti, na važnost i ulogu odgojno-obrazovnih ustanova za rast i razvoj mladih i moralnih osoba.

3.1. Razvoj moralnog ponašanja kod djece

Razvoj moralnog ponašanja započinje još od najranije djetetove dobi. Na njega utječe djetetova najbliža okolina, obitelj, vrtić i škola, ali i cjelokupno društvo koje ga okružuje kao i situacije i životne okolnosti s kojima se susreće. Težak i Čudina-Obradović u knjizi *Priče o dobru, priče o zlu* (2005) navode kako su za razvoj moralnog ponašanja potrebne tri stvari. Prva je razvoj moralnog prosuđivanja, druga je učenje ispravnih oblika ponašanja, a treća, ali ne i manje važna, je samokontrola, odnosno vladanje sobom.

Razvoj moralnog prosuđivanja kod djece temelji se na Kohlbergovim postavkama moralnog rasuđivanja, a obuhvaća prve dvije razine (predkonvencionalnu i konvencionalnu). Postoji šest faza moralnog prosuđivanja kroz koje prolaze djeca do njihove osamnaeste, odnosno devetnaeste godine. Nulta faza je predmoralna, karakteristična za djecu do dvije godine. U toj fazi djeci je najviši cilj postizanje ugone. Zatim slijede dvije egoistične faze od kojih je prva usmjerena na važnost kazne (od dvije do četiri godine), a druga na važnost nagrade (od četvrte do devete godine). Treća faza javlja se oko desete godine života kada dijete nije više egoistično i postaje svjesno tuđih interesa i uzajamne korisnosti. Četvrta faza je faza socijalnog dogovora u kojoj dijete shvaća i prihvaća pravila određene skupine i vodi se zajedničkim interesima svih članova. Posljednja faza, faza društvenog morala, započinje u adolescenciji. Ona podrazumijeva poštivanje općih načela društva, odnosno njegovih pravila i zakona (Težak, Čudina-Obradović, 2005).

Učenje ispravnih oblika ponašanja dijete usvaja učeći iz iskustva. Djeca su kao „spužve“, upijaju sve što vide i čuju, iako odrasli često zaboravljaju da je to tako. Hoće li neko dijete prihvatiti određeno moralno ponašanje ovisi o tome, uočava li dijete takvo ponašanje u svojoj blizini i je li svjestan značenja takvog ponašanja. Nadalje, ovisi o ponašanju njegovih roditelja,

odgajatelja i osoba s kojima je dijete u neposrednom kontaktu. Na razvoj moralnog ponašanja djeteta važnu ulogu imaju i televizija, film, radio, literatura i različiti mediji s kojima dijete dolazi u kontakt. Roditelji i odgajatelji mogu pomoći djeci u učenju i usvajanju moralnog ponašanja tako što će im pružiti dobar primjer, model, s kojim će se djeca moći poistovjetiti. Oni mogu pomoći i u razumijevanju te konstruktivnom kritiziranju loših modela. Također, trebaju biti prisutni i pružiti potporu djetetu kad se ono ne ponaša po pravilu i pomoći mu da shvati svoju pogrešku (Težak, Čudina-Obradović, 2005).

Treći preduvjet za razvoj moralnog ponašanja je samokontrola. Kroz samokontrolu dijete uči odgoditi trenutno zadovoljstvo. Učenje samokontrole nije brz i jednostavan proces, on iziskuje puno truda i postupan razvoj. U tom procesu važna je emocionalna strana odgode zadovoljstva, odnosno kako se dijete osjeća prilikom odgode trenutnog uživanja. Kako bi se odgoda ponovila i u buduću, dijete treba osjećati ponos i zadovoljstvo prilikom takvog ponašanja ili krivnju ako ne odgodi zadovoljstvo. Takve emocionalne posljedice djeluju kao regulator ponašanja (Težak, Čudina-Obradović, 2005).

Prema Težak i Čudina-Obradović (2005) ako su prisutni svi spomenuti preduvjeti tada je vrlo vjerojatno da će se kod djeteta razviti i moralno ponašanje. Točnije sljedeći oblici moralnog ponašanja: poštovanje socijalnih pravila, postizanje samokontrole, prosocijalno ponašanje, moralno ponašanje (moralna pravila) i altruizam. Odgojno-obrazovne ustanove prepoznale su vezu između objektivnih vrijednosti i dobrog karaktera, odnosno moralnog ponašanja. Kao što i moralno ponašanje ima tri prije spomenuta preduvjeta, isto tako ima i dobar karakter. Proces izgradnje dobrog karaktera temelji se na upoznavanju s objektivnim odgojnim vrijednostima, zatim na cijenjenju njihove važnosti i značenja, te na posljertku željom za primjenom istih u svakodnevnom životu (Heenan, 2009). U proces postizanje moralnog ponašanja djeteta trebaju biti uključeni svi iz djetetove okoline: roditelji, rodbina, prijatelji, odgajatelji, učitelji, kao i cjelokupno društvo. Ulagajući u pojedinca ulažemo u bolje sutra, u ljepše i tolerantnije društvo te u krajnjem slučaju u bolje okruženje za buduće naraštaje. Zbog navedenih, ali i drugih razloga važno je shvatiti relevantnost moralnog odgoja i odgoja općenito, osobito male djece koji su u procesu formiranja i sazrijevanja podložni raznim utjecajima.

4. ZNAČAJ DJEČJIH PRIČA

4.1. Definicija i podjela priča

Dječja priča nije samo priča koja se čita djeci ili koju djeca sama čitaju, ona je puno više od toga. Njezinu opširnost možemo uočiti već iz same definicije priče koja glasi da je priča „nadređeni pojam koji obuhvaća kraće narativne tvorevine nazvane podvrstama priče, a to su bajka, fantastična priča i pripovijetka“ (Visinko, 2009:34). Podvrste priče razlikuju se s obzirom na njihove osnovne karakteristike koje će biti opisane u nastavku.

Bajka je književna vrsta koju karakteriziraju tipični počeci i završeci bajke (pr. *Bio jednom davno jedan princ*), ponavljanja, formulaični izrazi. Najprepoznatljivija je po čudesnom svijetu koji se isprepliće s realnim svijetom te po stalnoj borbi između Dobra i Zla, gdje najčešće pobjeđuje prvi (Visinko, 2009). Kao primjer bajki možemo navesti bajke braće Grim s kojima se je svatko od nas susreo barem jednom u svom djetinjstvu.

Fantastična priča se razlikuje od bajke po tome što je u bajci prisutan čudesan svijet, a u fantastičnoj priči fantastika. Fantastika označava nešto što krši fizičku zbilju, nešto što je nemoguće. U bajci se također realnom svijetu pridružuje čudesan svijet, ali oni koegzistiraju u skladu, dok se u fantastičnoj priči taj sklad ruši (Visinko, 2009). Jedna od poznatijih fantastičnih priča za djecu je Alica u Zemlji čudesa.

Pripovijetka podrazumijeva dulji prozni tekst i složeniji sadržaj. Likovi i fabula su razrađeniji. One su zahtjevnije za čitanje s obzirom na njihov jezični stil. Također, za pripovijetku je karakteristično da nema čudesnih elemenata. Međutim, kod razlučivanja pripovijetke od priče glavni kriterij nije čudesno ili realno, već duljina teksta i složenost sadržaja (Visinko, 2009). Kao primjer možemo navesti mnogobrojne pripovijetke Ive Andrića.

Podjela priče na pripovijetke, bajke i fantastične priče nije jedina podjela priča, tako na primjer Velički (2013) dijeli priču na: malešnice i rimovane priče, priče o okolini i pojedinim područjima znanja, problemske priče, bajke i fantastične priče.

Malešnice i rimovane priče temelje se na izražavanju osjećaja i potječu dijete na socijalizaciju. Pune su ljubavi i ugodnih ugođaja.

Priče o okolini i pojedinim područjima znanja su važne zato što dijete putem njih dobiva spoznaje iz svijeta koji ga okružuje. Novim informacijama obogaćuje svoje znanje koje mu može pomoći u snalaženju u svakodnevnim životnim situacijama. Takve priče bude u djeci znatiželju.

Problemske priče nude djeci određene modele ponašanja i socijalizacijske modele. Pomažu im u razumijevanju društvenih pravila i ponašanja. Također, nude načine i primjere kako se nositi sa svakodnevnim problemima, kao što su rješavanje sukoba, izražavanje osjećaja, samoodlučivanje i slično (Velički, 2013).

Priče se također dijele obzirom na uzrast čitatelja kojima su namijenjene. Razlikujemo priče za djecu i odrasle priče. Osim što se razlikuju po sadržaju, koji se podrazumijeva da je prilagođen dobi čitatelja, dječja priča je kraća, razumljivija, pisana jednostavnim stilom te koristi djeci bliske motive. Također, iako nije pravilo, dječje priče su najčešće usmjerene na jedan do dva lika te na jedan događaj (Visinko, 2009). Dječja priča se dijeli na podvrste, iako se razlikuju po svojim obilježjima njihova je najvažnija zajednička karakteristika da su književni tekstovi namijenjeni djeci. Upravo zato u nastavku ovog rada bit će riječ općenito o dječjoj priči, misleći pritom na sve prije spomenute vrste.

Nadalje, valja naglasiti da nije isto pričati priču djetetu od dvije godine ili djetetu od šest godina. Njihove sposobnosti razumijevanja, pamćenja i percipiranja svijeta koji ih okružuje uvelike se razlikuju. Dok je dijete još jako maleno, u prvoj godini života, primjerene su uspavanke i slične ritmične i rimovane priče. S dvije i tri godine dijete se počinje razvijati i u slušanje priča uključuje cijelo tijelo. Zbog toga je tu prigodno uključiti razne igre prstima te priče koje imaju određeni ritam i rimu. Kada dijete navrší tri godine njegove se sposobnosti sve više razvijaju i potreban mu je drugačiji pristup. Njemu primjerene priče sada trebaju imati akciju, radnje se trebaju nizati u epizodama radi lakšeg praćenja, a likovi bi trebali biti što jednostavniji. Također, važno je da je u priči prisutno ponavljanje određenih dijelova priče radi lakšeg pamćenja i boljeg razumijevanja. S četiri godine djeca počinju slušati jednostavnije bajke, koje u petoj godini postaju dulje i složenije. Važno je da takve bajke imaju sretan završetak i zaokruženu radnju. Nakon šeste godine života, priče koje se pričaju djeci sve su složenije i zahtjevnije. Usmjerene su na više osnovnih motiva koji se isprepliću, sadržavaju više usporednih radnja i različita mjesta događanja. Nakon šeste godine života glavni čimbenik za izbor sadržaja nije više dob djeteta, već motivi (Velički, 2013).

4.2. Uloga dječjih priča u poticanju razvoja djece

Djeca mogu sama čitati dječje priče tek kada usvoje vještinu čitanja, što je najčešće u njihovoj sedmoj godini života kada kreću u prvi razred osnovne škole. Budući da je ovaj rad usmjeren na djecu predškolske dobi, djeca nisu dovoljno sazrela da bi sama čitala priče, već im priče čitaju odrasli. U vrtiću glavnu ulogu u čitanju priča imaju naravno odgajateljice.

U knjizi Vladimira Veličkog *Pričanje priča - stvaranje priča* nailazimo na razlikovanje tri pojma - pričanje, pripovijedanje i prepričavanje. Osnovna razlika je u tome što je pričanje usmeno izlaganje izvornog sadržaja, a prepričavanje interpretacija istog. Pojam pripovijedanje je viši pojam koji obuhvaća i pričanje i prepričavanje. Neovisno radi li se o pričanju, prepričavanju ili pripovijedanju važan je odnos koji se stvara između onog tko govori i prenosi priču i onih koji istu slušaju i „upijaju“. Taj se odnos temelji na poznavanju, prihvaćanju i razumijevanju.

Pričanjem dječjih priča djecu se upoznaje s raznim događajima, kako iz povijesti, tako i iz svakodnevnog života, te s raznim književnim sadržajima. Pričom se bude različiti interesi djece, kao i povezivanje starih znanja i iskustva s novo stečenim spoznajama. Također, priča pobuđuje u djeci kreativnost i maštu, poboljšava pažnju, pomaže i potiče razvoj govora i pamćenja te budi u djeci ljubav prema priči i literaturi općenito (Mitrović, 1984). Nadalje, osim navedenih sposobnosti priče razvijaju i socijalno-emocionalne kompetencije kod djece (Velički, 2013). Možemo uočiti da priča utječe na kognitivne (znanje, pamćenje, pažnja, kreativnost, mašta), socijalne (vladanje, ponašanje) i afektivne sposobnosti (osjećaj ljubavi, znatiželje itd.). Priče imaju upravo velik značaj na afektivnom planu. Kroz priče djeca suosjećaju s likovima, stavljaju se u njihovu kožu i tako proživljavaju različite imaginarne situacije koje u njima bude određene osjećaje i reakcije. Priče „su očaravale naše zamjećivanje stvarnosti, pridonosile tumačenju iskustva i utjecale na naše vladanje i, prema tome, na naše usmjeravanje, na naše poimanje vrijednota.“ (Monbourquette, 2002:95, prema Velički, 2013:11) Još jedna važna, ako ne i jedna od najvažnijih, karakteristika priča je ta da imaju sposobnost prenošenja vrijednosti. Svojim sadržajem i svojim likovima priče imaju neizmjernu moć u dočaravanju i prenošenju velikog broja vrijednosti koje su djeca sposobna osjetiti i prihvatiti. To im može pomoći da razviju svoje osobnosti, izgrade svoj karakter i stvore vlastiti pogled na svijet koji ih okružuje.

Kroz literaturu, odnosno priču kod djece se može razvijati moralnost. Djeca se u priči suočavaju s različitim situacijama, sadržajima i uzorima ponašanja (Težak, Čudina-Obradović, 2005). Iako djeca ne pokazuju odmah naučeno ona pamte i kasnije, ako to situacija iziskuje, mogu primijeniti stečeno znanje. Priče pomažu djeci da se nauče nositi s problemima i različitim dilemama i bez da ih neposredno iskuse na vlastitoj koži. To je jedna od najvećih prednosti priča. Zbog toga je važno da se to iskoristi na najbolji mogući način. Valja također napomenuti da iako priče mogu pomoći u oblikovanju moralnog ponašanja, u usvajanju vrijednosti i rješavanju određenih problema, one nisu učinkovite u radu s djecom s

poremećajima u ponašanju. Takva djeca iziskuju stručno vođeno liječenje (Težak, Čudina-Obradović, 2005).

Kada odgajatelji pričaju priču ta aktivnost ne završava kada se dođe do kraja priče, ona se treba nastaviti kroz razgovor s djecom. Razgovor je najprirodniji način komunikacije između djece i odgajatelja (Mitrović, 1984). U razgovoru odgajatelji trebaju raspraviti s djecom značenje i poruke priče. Vidjeti jesu li djeca razumjela poantu priče, te ako nisu, ponoviti i objasniti im dok ne shvate. Odgajatelji mogu djeci uputiti i druge slične primjere, moralne dvojbe, ili im pomoći da razluče dobro od zla, ili druge vrijednosti koje se prenose u priči.

Također, ne smijemo zaboraviti da iako priče posjeduju pregršt kvaliteta, one mogu imati i mane. Priče mogu prenositi i nasilje, loše vrijednosti (laganje, sebičnost) što ne treba biti u prvom planu priče, ali samim prisustvom u njoj djeca ih upoznaju i pamte. To ne treba biti nužno loše jer ni u stvarnom životu nije uvijek sve divno i krasno. Važno je da i kad se naiđe na takve dijelove priča, da ih se ne preskoči, već posveti pozornost i raspravi o njima. Da se djetetu ukaže što je dobro i poželjno, a što nepoželjno, ili štetno i opasno. Možemo uzeti za primjer bajke koje u sebi sadrže uvijek kontrast dobro-zlo, u njima možemo pronaći puno zla, nepravde pa čak i nasilja. Međutim, u bajkama uvijek pobjeđuje dobro koje se bori i ustraje protiv zla (Likar, 2006). Tako se dijete upoznaje i s lošom stranom ljudi i svijeta, ali ono također uviđa moć i važnost dobrog koje pobjeđuje zlo. Kroz priče se, kao što je prije rečeno, prenose različite vrijednosti. Međutim, puno se priča prenosi već dugi niz godina, još od naših predaka, stoga je za očekivati da nisu sve vrijednosti koje su tada vrijedile još uvijek toliko poželjne i aktualne kao nekad. Tako se prenosi puno stereotipa, a oni najveći se i dalje odnose na tradicionalni način života, odnosno na položaj žene i muškarca. Takvi društveni stereotipi prikazuju ženu kao domaćicu, a muškarca kao glavu obitelji (Težak, Čudina-Obradović, 2005). Ne treba zbog toga prestati pričati takve priče, već jednostavno upozoriti djecu na takve stvari i objasniti im da su se određene stvari u društvu promijenile i da nešto što je bilo uobičajeno prije sto godina danas više nije. Razgovor s djecom o takvim dijelovima priče vrlo je važan kako bi ih se osvijestilo o vrijednostima koje se mijenjaju i objasnilo zašto je to tako. Jedino kroz razgovor i razumijevanje mogu se iskorijeniti društveni stereotipi i ostaviti otvoreni put za razvoj pravih vrijednosti.

No sve u svemu, mogući nedostaci priče kao što su društveni stereotipi ili pojavljivanje pokoje loše vrijednosti ne umanjuju vrijednost dječjih priča. One ostaju i dalje sredstvo za poticanje govora, razvoj pamćenja, koncentracije, pravila ponašanja, usvajanje vrijednosti i moralnog

odgoja, razumijevanja socijalnih odnosa i slično. Važnost čitanja djeci još od njihove najranije dobi prepoznala je i Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež Hrvatskoga knjižničarskog društva koje je na čelu s voditeljicom projekta, mr. sc. Ivankom Stričević, predsjednicom Komisije, 2004. godine pokrenulo hvalevrijedan projekt „Čitajmo im od najranije dobi“. Cilj ovog projekta bio je kroz niz predavanja i radionica pružiti odgajateljima, a zatim i roditeljima sve potrebne informacije o važnosti i korisnosti čitanja djeci još od predškolske dobi, kao i pružiti im smjernice o pravilnom izboru literature za djecu. Ista Komisija 2013. godine pokrenula je prvu nacionalnu kampanju „Čitaj mi!“ s ciljem da se potakne čitanje naglas djeci još od rođenja. Kampanja je zamišljena tako da se pokuša što više naglasiti važnost čitanja djeci od najranije dobi tako što su se dijelili letci i plakati te ostali informativno-edukativni sadržaji po knjižnicama, rodilištima, pedijatrijskim ordinacijama i domovima zdravlja. Također, u sklopu kampanje dijelile su se i besplatne slikovnice.

U svijetu je već dugi niz godina prepoznata važnost čitanja djeci još od njihovog rođenja, pa su u skladu s time pokrenuti mnogi projekti i programi. Jedan od njih je program „Rođeni za čitanje“, pokrenut u Americi, u kojem se roditeljima prenosi znanja o važnosti čitanja djeci i daje savjete kako to uspješno obavljati. U tom programu surađuju vrtići, knjižnice, obiteljski centri, medicinski centri, mediji, volonteri te mnogobrojne poznate osobe. Po njihovom uzoru počele su se širiti slične nacionalne kampanje diljem svijeta; u Italiji, Koreji, Japanu, Velikoj Britaniji, Skandinaviji itd. (Stričević, 2006). Na koncu, hrvatska nacionalna kampanja „Čitaj mi!“ počiva na istim principima.

5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

5.1. Predmet istraživanja

Vrijednosti određuju i vode ljudsko ponašanje. One vrijednosti koje čovjek posjeduje ne karakteriziraju samo njega kao osobu, već izgrađuju društvo u cjelini. Stoga vrijednosti nisu samo ideje i koncepti, one su ogledalo društva. Problematika vrijednosti relevantna je za izgradnju demokratskog društva. Vrijednosti ima mnogo i ne postoji konsenzus u njihovoj definiciji, kao ni u hijerarhiji. Također, postoji bezbroj priča koje se mogu čitati djeci i pritom svaka od njih prenosi različite vrijednosti. Postavljamo si stoga pitanje koje to priče slušaju djeca predškolske dobi te koje im se vrijednosti prenose. Upravo zato predmet ovog istraživanja usmjeren je na ispitivanje odgojnih vrijednosti koje se potiču kod djece predškolske dobi putem dječjih priča.

5.2. Cilj i zadaci istraživanja

Cilj ovog istraživanja je ispitati neke vrijednosti koje se prenose djeci predškolske dobi u vrtićima putem dječjih priča.

Sukladno cilju istraživanja postavljeni su sljedeći zadaci istraživanja:

- Ispitati učestalost korištenja dječjih priča u radu s djecom
- Ispitati kojim se kriterijima vode odgajateljice prilikom biranja dječjih priča
- Ispitati odabiru li odgajateljice iste ili različite priče za pričanje djeci
- Ispitati mišljenja odgajateljica o dječjem percipiraju priča
- Ispitati uočavaju li odgajateljice određeno pozitivno/negativno djelovanje priče na razvoj i ponašanje djece
- Ispitati koje se odgojne vrijednosti najčešće prenose djeci putem dječjih priča
- Utvrditi jesu li ispitane vrijednosti ujedno i one vrijednosti koje su definirane u Nacionalnom kurikulumu za predškolski odgoj i obrazovanje (2014)

5.3. Hipoteze

- 1) Odgajateljice biraju priče zbog pozitivnih poruka/ vrijednosti koje se u njima nalaze
- 2) S obzirom na slobodu odabira priča, spektar priča koje odgajateljice pričaju djeci je raznolik

5.4. Uzorak istraživanja

Uzorak istraživanja je namjeran i glavni kriterij za odabir bio je dostupnost odgajateljica zaposlenih u vrtićima na području Grada Rijeke. U uzorak su ušle samo one odgajateljice koje rade u odgojnim skupinama od treće do šeste godine djeteta. Istraživanje je obuhvatilo 61

odgajatelja, 39 odgajatelja iz Centra za predškolski odgoj Zamet te 22 odgajatelja iz Centra za predškolski odgoj Potok.

5.5. Varijable

U ovom istraživanju nezavisne varijable su spol, dob, godine rada u struci te završeni stupanj obrazovanja. Zavisne varijable su načini rada s djecom (koji su načini rada u odgojno-obrazovnom radu s djecom najčešće zastupljeni), učestalost, načini i razlozi pričanja priča (koliko često odgajateljice pričaju djeci priče, na koji način im ih prezentiraju te razlozi zašto odabiru pričati određene priče), priče (tri najčešće priče koje odgajateljice koriste u radu) te vrijednosti koje odgajateljice pronalaze u odabranim pričama (vrijednosti su unaprijed predložene u anketnom upitniku temeljem istraživanja literature).

5.6. Postupak prikupljanja podataka

Istraživanje se provodilo krajem četvrtog i početkom petog mjeseca 2017. godine. Podaci su prikupljeni postupkom anketiranja. Provedbi istraživanja prethodilo je kontaktiranje ravnateljice Dječjeg vrtića „Rijeka“ koja je odobrila provedbu istraživanja i predložila za uzorak Centar predškolskog odgoja Zamet. Budući da taj centar nije imao željeni broj odgajatelja, pedagoginja CPO Zameta me uputila da u istraživanje uključim i CPO Potok, koji je srdačno prihvatio istraživanje. 61 odgajatelj je ispunio anketni upitnik, od čega je valjanih anketnih upitnika popunilo ukupno 53 odgajatelja. Anketni upitnici (njih 8) koji nisu bili valjano popunjeni izostavljeni su iz analize.

5.7. Instrument istraživanja, obrada i analiza podataka

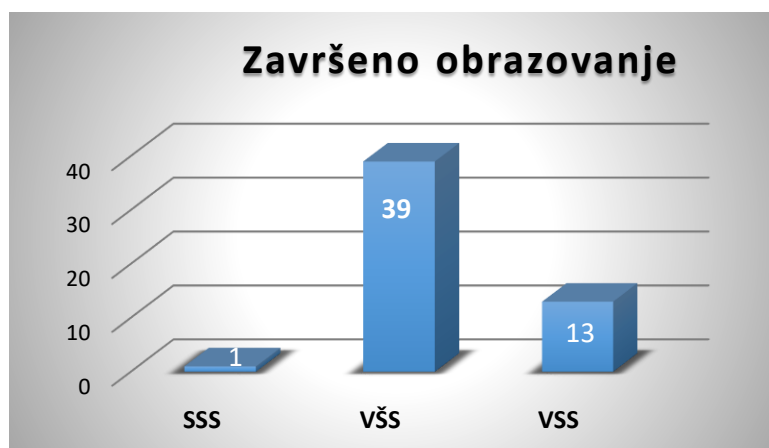
Podaci za istraživanje prikupljeni su kvantitativnom metodom prikupljanja podataka, a instrument istraživanja je anketni upitnik. Vrijeme potrebno za ispunjavanje upitnika bilo je 20-ak minuta. Anketni upitnik je sadržavao pitanja zatvorenog i otvorenog tipa, Likertovu skalu te listu za procjenu vrijednosti u dječjim pričama. Uvodni dio anketnog upitnika sastojao se od kratkog objašnjenja predmeta i cilja istraživanja. U prvom dijelu upitnika nalazila su se pitanja vezana uz opće podatke ispitanika kao spol, stručna sprema, godine rada u struci. U drugom dijelu bila su postavljena pitanja vezana uz stručno usavršavanje te načine rada s djecom. Nadalje, treći dio odnosio se na razloge, načine i učestalost pričanja priča. Zatim je uslijedila Likertova skala o uočenom odnosu djece prema pričanju priča te uočenom djelovanju priča na njihov razvoj i ponašanje. Posljednji dio upitnika zahtijevao je od odgajatelja da imenuju tri priče koje najčešće koriste u radu s djecom te da ispune listu za procjenu vrijednosti koje se pojavljuju u spomenutim pričama. Vrijednosti koje se mogu pojavljivati u pričama bile

su unaprijed zadane i odabrane na temelju istraživanja stručne literature. Vrijednosti su se odnosile na razvoj ličnosti djece, njihove odnose prema samima sebi, drugim ljudima i domovini. Odgajateljice su trebale označiti koje se od predloženih vrijednosti spominju u odabranim pričama. Na posljetku, od odgajatelja se tražilo da napišu pet vrijednosti koje su prema njihovom mišljenju od posebne važnosti za poticanje razvoja djece. Primjer anketnog upitnika korištenog u ovom istraživanju nalazi se u prilogima (prilog 1.), na kraju ovog završnog rada.

Za obradu podataka korišten je statistički program IBM SPSS Statistics 20. Prilikom obrade podataka korištene su metode univarijatne statistike: frekvencije, postoci, aritmetička sredina i standardna devijacija. Korišten je također program Excel za unos naziva dječjih priča koje odgajateljice koriste u radu s djecom. Program Excel korišten je i za unos otvorenog pitanja koji je zahtijevao od odgajateljica da izdvoje pet vrijednosti koje su prema njihovom mišljenju od posebne važnosti za poticanje razvoja djece.

6. REZULTATI I INTERPRETACIJA

Upitnik je ispunio 61 odgajatelj od čega je njih 53 ispravno ispunilo upitnik. Pri obradi rezultata u obzir su uzeti samo ispravno ispunjeni upitnici. Svih 53 ispitanika osobe su ženskog spola. Slika 1. prikazuje završenu stručnu spremu odgajateljica. Najviše odgajateljica ima završenu višu stručnu spremu (N=39), zatim visoku stručnu spremu (N=13), a samo jedna odgajateljica ima završenu srednju stručnu spremu (N=1).

Slika 1. Završeno obrazovanje

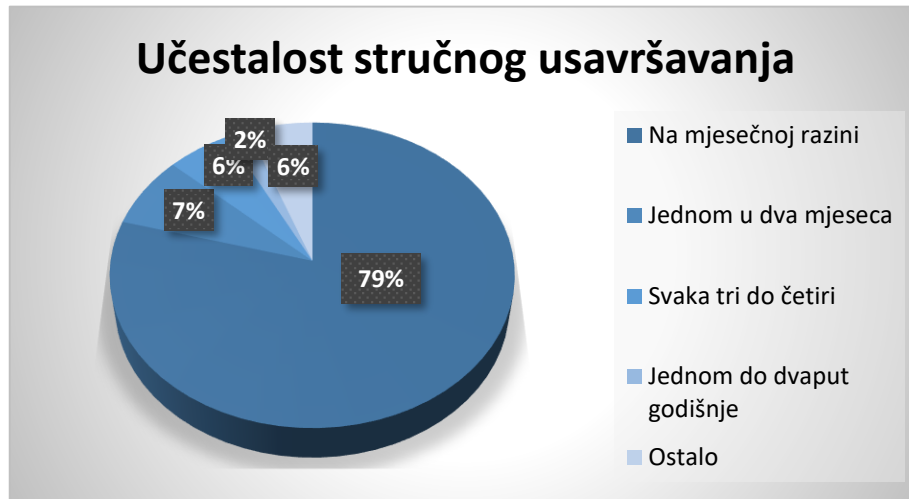
Odgajateljice koje su sudjelovale u istraživanju razlikuju se po radnom stažu. Najviše je odgajateljica od 31 do 35 godina rada u struci, njih 24,5% (N=13), dok je najmanje odgajateljica u skupini do pet godina rada u struci, odnosno samo jedna odgajateljica (1,9%), ostale imaju sve više od pet godina iskustva rada u struci (tablica 1.).

Tablica 1. Godine rada u struci

Godine rada u struci	Frekvencije	Postotak
0-5	1	1,9%
6-10	9	17%
11-15	10	18,9%
16-20	3	5,7%
21-25	7	13,2%
26-30	3	5,7%
31-35	13	24,5%
>35	7	13,2%

Slika 2. prikazuje koliko se često odgajateljice usavršavaju. Najviše njih, čak 79% (N=42), izjavljuje kako se usavršava na mjesečnoj razini, a samo jedna odgajateljica tvrdi kako se

usavršava samo jednom do dvaput godišnje. Nadalje, 2% ispitanica je odabralo odgovor ostalo, pritom napisavši kako se usavršavaju svakodnevno, više puta mjesečno, ili ovisno o broju radionica za stručno usavršavanje koje organizira njihov vrtić.

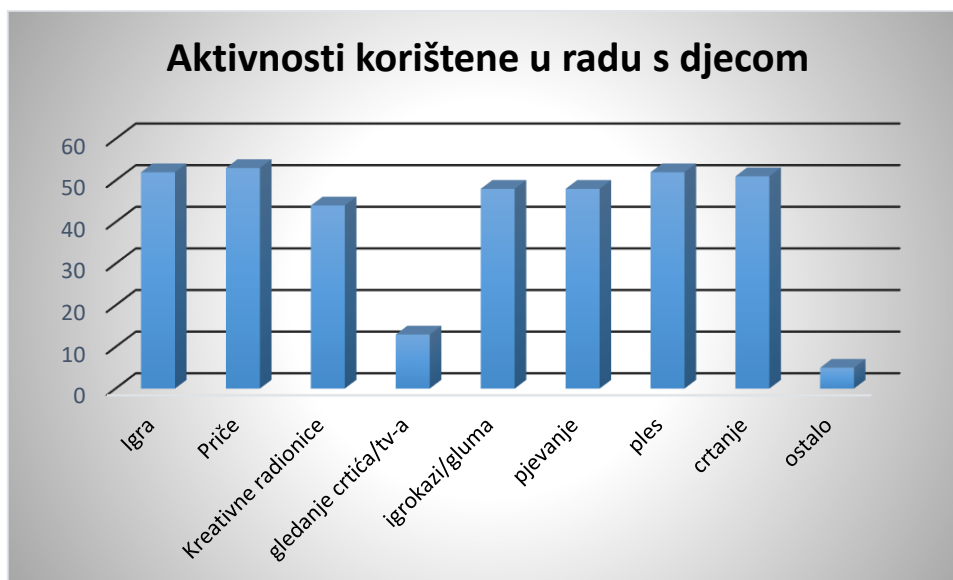

Slika 2. Učestalost stručnog usavršavanja

Također, odgajateljice su imale ponuđene neke od mogućih načina usavršavanja te su mogle zaokružiti više odgovora. Rezultati su pokazali kako se organiziranim stručnim usavršavanjem/edukacijom koristi 98,1% ispitanica (N=52), samoinicijativnim čitanjem stručne literature, kao i pretraživanjem interneta koristi se 94,3% ispitanica (N=50), njih 71,7% se usavršava/educira savjetima kolega (N=38), a 52,8% zatraži savjete od pedagoga (N=28), 3,8% ispitanica (N=2) navelo je kako se još usavršavaju/educiraju tako što potraže savjete ostalih stručnih suradnika (psihologa, edukacijskog rehabilitatora). Iz rezultata je vidljivo kako se odgajateljice često usavršavaju i pritom koriste različite vidove usavršavanja i dostupne resurse.

Nadalje, odgajateljice su imale ponuđeno više načina rada koje mogu koristiti u radu s djecom, a od njih se tražilo da zaokruže one načine rada koje koriste u vlastitom radu s djecom te da pritom iste i rangiraju prema učestalosti korištenja. U načinima rada bile su ponuđene sljedeće aktivnosti: igra, priče, kreativne radionice, gledanje crtića/tv-a, igrokazi/gluma, pjevanje, ples i crtanje. Rezultati su pokazali kako se koriste sve navedene aktivnosti, ali ih ne koriste sve odgajateljice. Naime, jedino aktivnost pričanja priče koriste sve odgajateljice (N=53), stoga možemo zaključiti da su odgajateljice prepoznale važnost i značaj čitanja priča u radu s djecom. Aktivnost igre i plesa koristi 98,1% ispitanica (N=52), crtanje koristi njih 96,2% (N=51),

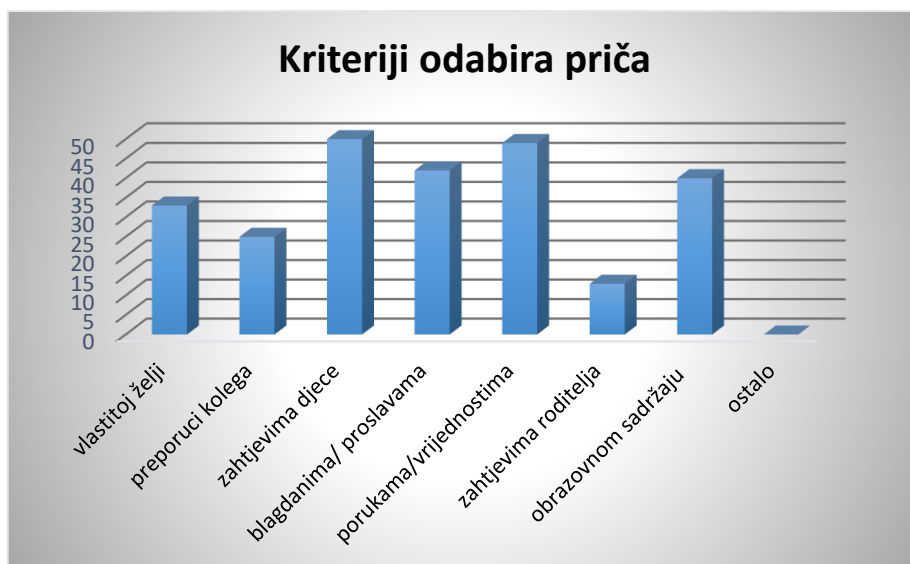
igrokaze i pjevanje koristi 90,6% ispitanica (N=48), kreativne radionice u radu s djecom primjenjuje 83% ispitanica (N=44), a aktivnost gledanja crtića i tv-a je najmanje zastupljena sa 24,5% (N=13). Također, 9,4% ispitanica (N=5) navelo je pod ostale načine rada koje koriste u radu s djecom sportske aktivnosti (slika 3.).

Slika 3. Aktivnosti korištene u radu s djecom

Odabrane aktivnosti odgajateljice su rangirale prema njihovoj najučestalijoj zastupljenosti u načinima rada. Ispitanice su na prvo mjesto u načinima korištenja rada stavile igru (N=49), na drugom mjestu nalaze se priče (N=24), na trećem mjestu crtanje (N=14), na četvrtom pjevanje (N=13), zatim slijede ples (N=14), igrokazi/gluma (N=15), kreativne radionice (N=12), gledanje crtića/tv-a (N=11), a sportske aktivnosti (N=1) nalaze se na posljednjem mjestu pod ostalim načinima rada kojeg su dodale odgajateljice. Aktivnosti pričanja priča odgajateljice su dodijelile drugo mjesto, što dokazuje ne samo da se priče koriste u radu s djecom, već da su i jadne od najučestalijih aktivnosti. Na prvom mjestu nalazi se igra što je očekivano s obzirom na to da se radi o djeci predškolske dobi koja većinom sve aktivnosti koje rade obavljaju kroz igru.

Jedan od zadataka istraživanja bio je ispitati kojim se kriterijima vode odgajateljice prilikom odabira priča za djecu. Ispitanice su mogle zaokružiti više odgovora te zatim rangirati iste prema učestalosti. Kriteriji koji su im bili ponuđeni su: prema vlastitoj želji, preporuci kolega, zahtjevima djece, nadolazećim blagdanima/proslavama, porukama/vrijednostima u pričama, zahtjevima roditelja, obrazovnom sadržaju, ili nečem drugom.

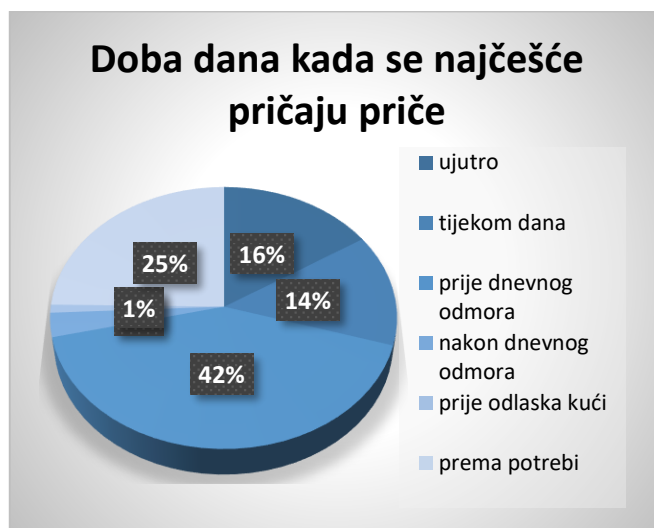
Slika 4. Kriteriji odabira priča

Slika 4. prikazuje kako se odgajateljice prilikom odabira priča vode svim navedenim kriterijima, a najviše njih odabire kao kriterije zahtjeve djece (N=50, 94,30%), poruke/vrijednosti u pričama (N=49, 92,5%), te nadolazeće blagdane/proslave (N=42, 79,20%). Iz rezultata uočavamo kako su ispitanice prepoznale važnost priča za prenošenje vrijednosti djeci, budući da se kriterij vrijednosti nalazi na drugom mjestu. Najmanje odgajateljica se vodi zahtjevima roditelja kao kriterijem prilikom odabira priča (N=13, 24,5%). Odgajateljice su zaokružene kriterije rangirale, počevši od onih kojima se najčešće vode, do onih kojih se rijetko ili nikada vode. Rezultati su pokazali kako se na prvom mjestu najčešćih kriterija za odabir priča odgajateljice vode porukama/vrijednostima u pričama (N=23), zahtjevima djece (N=12) te obrazovnim sadržajem (N=14), na četvrtom mjestu se nalaze nadolazeći blagdani i proslave (N=9), zatim preporuke kolega (N=9), zahtjevi roditelja (N=2) i na posljednjem mjestu vlastita želja (N=1).

Slika 5. Učestalost pričanja priča

Rezultati su pokazali kako su priče jedne od učestalijih načina koje odgajateljice koriste u svom radu. Slika 5. prikazuje kako 32,1% odgajateljica (N=23) čita priče jednom dnevno, dok 43,4% odgajateljica (N=17) koristi priče i do nekoliko puta tijekom dana. Nadalje, djeci se priče najčešće pričaju prije dnevnog odmora (N=42), prema potrebi (N=25), ujutro (N=16) te tijekom dana (N=14), a najmanje nakon dnevnog odmora (N=3) te prije odlaska kući (N=1).

Slika 6. Doba dana kada se pričaju priče

Tablica 2. Ciljana skupina za pričanje priče

	Frekvencije	Postotak
Za cijelu odgojnu skupinu	47	88,7%
Za manju grupu	39	73,6%
Individualno za pojedino dijete	31	58,5%

Tablica 2. prikazuje kako odgajateljice ne pričaju priče samo cijeloj odgojnoj skupini, već 73,6% priča priče manjoj skupini unutar odgojno-obrazovne skupine (N=39), a 58,5% priča priče individualno za pojedino dijete (N=31). Ispitanice koje pričaju priče manjoj skupini ili individualno za pojedino dijete objašnjavaju to na više načina. Neki od razloga su kako navode da djeca vole slušati priče u manjim skupinama, zatim sam zahtjev djeteta da mu se pročita priča, ponekad djeca sama donesu u vrtić određenu priču ili slikovnicu. Također, nisu sva djeca zainteresirana za slušanje priča, ponekad rade neke druge aktivnosti. Nadalje, starija djeca su više zainteresirana za slušanje priča, ponekad ih žele čuti i više puta. Kada se djetetu čita individualno, osim kada je to njegova želja, to može biti i zato što se neke poruke i sadržaji odnose na određenu situaciju koju dijete proživljava, te tako odgajateljice pokušavaju pomoći djetetu u rješavanju određenih problema s kojima se susreće. Posljednji razlog potvrđuje

tvrdnju Težak i Čudine-Obradović (2005) da priče pomažu djeci da se nauče nositi s problemima i različitim dilemama s kojima su se susreli ili s kojima se potencijalno mogu susresti.

Tablica 3. Načini prezentiranja priče

	Frekvencije	Postotak
Čitanje priče	42	79,2%
Pričanje priča	35	66%
Preko CD-a, radija	13	24,5%
Igrokazom	31	58,5%
Ostalo	2	3,8%

Priče se mogu prezentirati na više načina. Rezultati su pokazali kako 79,2% ispitanica najčešće prezentiraju priče tako što ih čitaju (N=42) djeci, 66% prepričava djeci priče (N=35), njih 58,5% djeci prezentira priče putem igrokaza (N=31), dok 24,5% ispitanica koristi CD-e i radio (N=13). Dvije su odgajateljice još nadodale kako uobičajaju prezentirati priču listajući ju i prepričavajući ju zajedno s djetetom. Kod prezentiranja priča, neovisno kakvim se načinom prezentiranja služili, važno je da se stvori odnos između onog tko prezentira i onog tko sluša (Velički, 2013). Naravno da je za očekivati da će odnos biti bolji ako se priča prenosi neposredno, a ne posredno, na primjer preko CD-a, ali kao što i rezultati pokazuju ispitanice ovog istraživanja se rijetko služe takvim načinom prezentiranja priče.

Tablica 4. Razlozi čitanja priča

	Frekvencije	Postotak
Da im ne bude dosadno	19	35,8%
Da upotpunim vrijeme	20	37,7%
Jer ih to veseli	49	92,5%
Zbog pozitivnih vrijednosti/poruka	53	100%
Zbog rješavanja problema	50	94,3%
Zbog obrazovnog karaktera	51	96,2%
Ostalo	1	1,9%

Razlozi pričanja priča su različiti, a odgajateljice su u anketnom upitniku mogle odabrati sljedeće: da izbjegnu dosađivanje djece, jer ih priče vesele, da upotpune vrijeme, zbog pozitivnih poruka/vrijednosti, obrazovnog karaktera i rješavanja problema. Ispitanice su također mogle dodati neki drugi razlog čitanja knjiga koji nije bio ponuđen. Valja napomenuti kako su ispitanice imale mogućnost zaokružiti više odgovora koje je zatim bilo potrebno rangirati po važnosti. Tablica 4. prikazuje kako su sve odgajateljice zaokružile kao jedan od

razloga čitanja priča pozitivne poruke/vrijednosti u njima (N=53), 96,2% odgajateljica razlog vidi u obrazovnom karakteru (N=51), a 94,3% u rješavanju problema (N=50). Najmanje je ispitanica zaokružilo kao razlog čitanja priča da upotpune vrijeme te da (N=20, 37,7%) izbjegnu dosadu djece (N=19, 35,8 %). Jedna je ispitanica nadodala još kao razlog čitanja priče djeci pokazani interes od djece za slušanje priča. Prilikom rangiranja najčešćih razloga pričanja priče, rezultati su pokazali da je najviše odgajateljica na prvo mjesto stavilo pozitivne poruke/vrijednosti u pričama (N=30), na drugo mjesto rješavanje problema (N=23), na treće obrazovni sadržaj (N=19), zatim veselje koje izaziva pričanje priča kod djece (N=16), peti je razlog čitanja priče da im ne bude dosadno i da upotpune vrijeme (N=9). Na posljednjem mjestu nalazi se pričanje priča zbog pokazanog interesa djeteta zato što to nije bilo ponuđeno već je to nadodala samo jedna ispitanica. Literatura, u ovom slučaju priče, utječe na moralno ponašanje djece (Težak, Čudina-Obradović, 2005) i stoga je razlog zašto se biraju određene priče važan. Rezultati ovog istraživanja pokazuju kako ispitanice pridaju važnost pričama jer se prilikom njihovog biranja oslanjaju na vrijednosti, na obrazovni karakter i na rješavanje problema. Na ovakav način pokazuje se svjesnost o mogućim utjecajima na djetetovo ponašanje, ali ne u smislu zlouporabe takve mogućnosti, već u smislu boljeg i poticajnijeg razvoja djeteta. Također, stavivši kao prvi razlog biranja priče vrijednosti/poruke u njima, rezultati istraživanja su potvrdili prvu hipotezu, odnosno da odgajateljice biraju priče zbog pozitivnih vrijednosti/poruka koje se u njima nalaze.

Tablica 5. Tvrdnje o pričanju priča djeci

	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
Djeca vole slušati priče	4.78	0.477
Djeca su uključena u pričanje priča	4.51	0.576
Djeca postavljaju pitanja o priči	4.34	0.706
Nakon priče zajedno raspravljamo o porukama/vrijednostima u pričama	4.51	0.576
Djeci je jasna poruka koju prenosi priča	3.85	0.662
Djeca primjenjuju poruke/vrijednosti iz priča u svom ponašanju	3.89	0.640
Uočavam da pričanje priča pozitivno djeluje na razvoj djece	4.66	0.478
Uočavam da priča može poticati pozitivno, društveno prihvatljivo ponašanje djece	4.53	0.541
Uočavam da priča može poticati negativno, ne prihvatljivo ponašanje djece	1.87	1.075

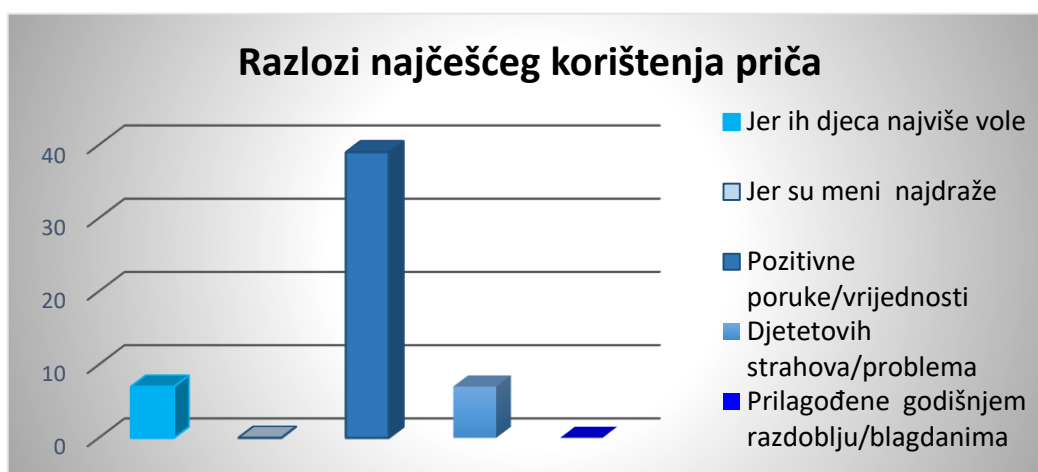
Tablica 5. prikazuje deskriptivne pokazatelje varijabli (aritmetičku sredinu i standardnu devijaciju) za niz tvrdnji koje se odnose na percipiranje djelovanja priča na razvoj i ponašanje djece od strane odgajateljica. Na tvrdnje se odgovaralo pomoću Likertove skale¹, a prema distribuciji odgovora tvrdnja koja ima najvišu vrijednost je da *Djeca vole slušati priče* (M=4.78, SD=0.477), zatim slijedi tvrdnja da odgajateljice uočavaju da *pričanje priča pozitivno djeluje na razvoj djece* (M=4.66, SD=0.478) te tvrdnja da odgajateljice uočavaju kako *priča može poticati pozitivno, društveno prihvatljivo ponašanje djece* (M=4.53, SD=0.541). Nadalje, slijede tvrdnje da su *djeca uključena u pričanje priča* te da *Nakon priče zajedno raspravljaju o porukama/vrijednostima u pričama* koje su ostvarile istu vrijednost (M=4.51, SD=0.576). Tvrdnje da *Djeca postavljaju pitanja o priči* (M=4.34, SD=0.706), da *Djeca primjenjuju poruke/vrijednosti iz priča u svom ponašanju* (M=3.89, SD=0.640) i da je *Djeci jasna poruka koju prenosi priča* (M=3.85, SD=0.662) ostvarile su nešto nižu, ali i dalje visoku vrijednost. Najnižu vrijednost je ostvarila tvrdnja da odgajateljice uočavaju da *priča može poticati negativno, ne prihvatljivo ponašanje djece* (M=1.87, SD=1.075), ali je tu standardna devijacija dosta visoka pa iako je aritmetička sredina niska, među ispitanicima se nalazilo i onih koji su spomenutoj tvrdnji zaokružili vrijednost 5 (MIN=1, MAX=5). Rezultati pokazuju kako djeca vole slušati priče te prema mišljenju ispitanica one pozitivno djeluju na razvoj djece. Da bi to zaista bilo tako potrebno je nakon pričanja priče, kao što i većina ispitanica radi, priču raspraviti s djecom, dopustiti im da se uključe jer priča je aktivnost i ona ne završava samim krajem priče, već se treba raspraviti kroz razgovor s djecom (Mitrović, 1984). Djeca trebaju shvatiti što im poručuje priča i što ona za njih znači jer je samo tako mogu u potpunosti shvatiti i možda primijeniti u osobnom razvoju.

Nadalje, od odgajateljica se tražilo da navedu naslove triju priča koje najčešće koriste u odgojno-obrazovnom radu s djecom. Budućih da je bilo 53 ispitanica, najveći mogući broj priča koje smo mogli dobiti bio je 159, međutim ispitanice su navele 89 različitih priča. Iako nismo dobili najveći mogući broj priča, 89 različitih priča je i dalje vrlo velik da nam omogući prihvaćanje druge hipoteze ovog istraživanja, odnosno da je s obzirom na slobodu odabira priča, spektar priča koje odgajateljice pričaju djeci raznolik. Popis svih priča s brojem ispitanica koje ih koriste u svom radu nalazi se u prilogu broj 2. Ovdje ćemo navesti samo nazive onih priča koje koristi više ispitanica. Priče koje koristi najveći broj ispitanica su: *Maca Papučarica*

¹ 1- uopće se ne slažem, 2- ne slažem se, 3- niti se slažem, niti se ne slažem, 4- slažem se, 5- u potpunosti se slažem

(N=11), *Plesna haljina Žutog maslačka* (N=7), *Gospođica Neću* (N=7), *Nezadovoljna bubamara* (N=6), *Drvo ima srce* (N=6) i *Ribica duginih boja* (N=5).

Nakon što su odgajateljice navele koje priče najčešće koriste u svom radu, od njih se tražilo da zaokruže samo jedan razlog, najvažniji, zbog kojeg koriste upravo navedene priče. Iz slike 7. može se vidjeti kako odgajateljice najčešće pričaju navedene priče zbog pozitivnih poruka/vrijednosti koje se u njima nalaze (N=39, 73,6%), te zato što ih djeca vole (N=7, 13,2%) i zbog poruka koje mogu pozitivno djelovati na smanjivanje određenih djetetovih strahova/problema (N=7, 13,2%) . Odgovore *Jer su meni najdraže* i *Jer su prilagođene godišnjem razdoblju, blagdanima* nije zaokružila niti jedna ispitanica (N=0).

Slika 7. Razlozi najčešćeg korištenja priča

Nadalje, od odgajateljica se tražilo da u tablici s predloženim vrijednostima označe koje se vrijednosti spominju u navedenim pričama. U tablici u anketnom upitniku bilo je navedeno 36 vrijednosti koje se mogu pojavljivati u dječjim pričama (odabrane su temeljem proučavanja stručne literature). Rezultati s frekvencijama i postocima za svaku vrijednost nalaze se u prilogu 3., dok se u tablici 6. nalazi deset najčešćih vrijednosti. Najčešća vrijednost je prijateljstvo koje se pojavljuje 56,60% (N=90) u navedenim pričama, na drugom se mjestu nalazi empatija koja se pojavljuje u 54,09% priča (N=86), zatim slijedi suradnja u 60,13% priča (N=80), humanost i nesebičnost se pojavljuju u 46,54% priča (N=74), slijede ih tolerancija, hrabrost/odlučnost i strpljivost u 44,03% priča (N=70), te poštenje (N=69, 43,40%) i pravednost (N=68, 42,7%). Na posljednjem mjestu kao najmanje zastupljene vrijednosti nalaze

se znanje koje je zastupljeno u 23,27% priča (N=37) te ljubav prema domovini koja se javlja u svega 9,43% priča (N=15). Kao ogledalo odnosa obrazovne politike i prakse, osvrnut ćemo se na usporedbu dobivenih vrijednosti s vrijednostima navedenima u Nacionalnom kurikulumu, odnosno znanje, identitet, humanost i tolerancija, odgovornost, autonomija i kreativnost, među prvih deset nalaze se samo humanost i tolerancija. Odgovornost se nalazi na 15. mjestu, identitet na 29., autonomija na 32., kreativnost na 33., a znanje na predzadnjem, 35. mjestu. Rezultati potvrđuju činjenicu da se Obrazovna politika stalno mijenja i vrijednosti koje se pritom proklamiraju razlikuju se i sklone su mnogim promjenama (Vican, 2006). Vrijednosti koje smo dobili su trajne, „prkose“ vremenu i većina njih (prijateljstvo, tolerancija, suradnja, poštenje, pravednost, empatija) se nalazi na popisu vrijednosti koje različiti autori spominju kao vrijednosti koje se ističu (Mrnjauš, 2008, prema Maleš, Stričević, 2005). Odgajateljice se mogu voditi različitim vrijednostima i različitim hijerarhijama istih, jedino što je važno je da se na prvom mjestu vode potrebama djeteta, odnosno da im je dijete i njegov najbolji mogući razvoj na prvom mjestu. Deset najučestalijih vrijednosti koje smo dobili temeljem istraživanja su vrijednosti koje su uvijek „dobrodošle“ i koje mogu samo pomoći djeci da izrastu u dobre, sretno i zdrave osobe. To su vrijednosti koje su se uvijek cijenile i koje će se uvijek cijeniti, neovisno u kojoj se socijalnoj okolini nalazile. Važno je napomenuti kako se spomenute vrijednosti prenose djeci putem priča, stoga to nisu jedine vrijednosti koje se prenose predškolskoj djeci. Uzmimo za primjer kreativnost koja se puno brže razvija crtanjem ili kreativnim radionicama te znanje koje se lakše stječe istraživanje, nego slušanjem raznih priča. Svakako, neovisno o ograničenim mogućnostima priča, ne smije se zapostaviti njihova vrijednost i relevantnost u prenošenju odgojnih vrijednosti djeci.

Tablica 6. Vrijednosti u pričama

Vrijednosti	Frekvencija	Postotak
Prijateljstvo	90	56,60%
Empatija	86	54,09%
Suradnja	80	50,13%
Humanost	74	46,54%
Nesebičnost	74	46,54%
Tolerancija	70	44,03%
Hrabrost/ odlučnost	70	44,03%
Strpljivost	70	44,03%
Poštenje/ pravednost	69	43,40%
Upornost	68	42,7%

Od odgajateljica se tražilo i da navedu priče koje u sebi sadrže loše vrijednosti ili potiču nepoželjno ponašanje djece, naravno u slučaju da smatraju da takve priče postoje. Težak i Čudina-Obradović (2005) ističu kako se kroz priče mogu prenositi različite vrijednosti, pa čak i stereotipi. Ispitanice su prepoznale mogući loš utjecaj određenih priča na djecu. Dio ispitanica odgovorilo je kako smatra da takve priče postoje, a naslovi istih vrlo su raznoliki. Na popisu „nepoželjnih priča“ uvrštene su sljedeće priče: *Snjeguljica, Ivica i Marica, Crvenkapica, Pepeljuga, Trnoružica, Grimove priče, Gospođica Neću, Violetta* te priče o *Barbie lutkama*. Spomenute priče možemo podijeliti u nekoliko kategorija, u prvu spadaju bajke kao što su *Snjeguljica, Ivica i Marica, Crvenkapica, Pepeljuga* i *Trnoružica*. Odgajateljice koje su navele te priče obrazložile su svoj odgovor razlozima da spomenute priče sadrže magiju, bude strah u djeci te da imaju mnogo zločestih likova. Međutim valja napomenuti kako su upravo čudesan svijet te stalna borba dobra i zla temeljni elementi bajke (Visinko, 2009). Važno je pritom da u bajkama uglavnom pobjeđuje dobro koje se bori protiv zla (Likar, 2006). Nije u životu sve lijepo, niti dobro i pozitivno je da to djeca shvate i da se upoznaju s time, međutim važno im je prenijeti da dobro uvijek pobjeđuje i time ih motivirati i naučiti ih nositi se s teškim situacijama. Naravno da u svakodnevnom životu ne pobjeđuje uvijek dobro, ali s obzirom na dob djece ne treba isticati zlo koje pobjeđuje nad dobrim. Upravo zlo koje pobjeđuje dobro dio ispitanica prepoznaje u pričama braće Grim. *Grimove priče* spadaju u drugu kategoriju iz razloga jer je njihov završetak često tužan, odnosno u njima nerijetko pobjeđuje zlo. Odgajateljice koje su navele te priče navode kako su okrutne te kako promiču negativan odnos prema ženama. Određene *Grimove priče* s obzirom na njihov završetak mogu biti neprimjerene djeci vrtičke dobi, ali i ne moraju. *Grimove priče* su zanimljive i u njima ima uvijek i dobrog, a ne samo zlobe. One se mogu pričati djeci tako da se promijeni sam kraj priče, što odrasli najčešće i rade, ili se može ispričati originalna priča, ali zatim ne ostaviti djecu u strahu, već s njima raspraviti o završetku priče, zašto tako završava, što to znači, je li mogla završiti drukčije i sl. U trećoj kategoriji nalaze se *Violetta*, priče o *Barbie lutkama* i ponovno *Pepeljuga*. Ispitanice koje spominju te priče navode kako se u njima prikazuju iskrivljene vrijednosti o ljepoti te kako negativno utječu na djetetovu svakodnevicu i razvoj. Dok za *Pepeljugu* navode kako je u njoj prisutan materijalizam jer se promiče bogata udaja. Navedeni odgovori ispitanica upućuju na to da treba pažljivo birati priče i obratiti pozornost na stvari kojima se naizgled ne pridaje previše pažnje, a mogu znatno utjecati na razvoj djece. Također, osim samog sadržaja priče, smatram da je njezina interpretacija od najvećeg značenja. Uzmimo za primjer odgovor ispitanice koje je navela kako *Pepeljuga* promiče materijalizam. Slažem se kako se u priči prikazuje da se sve kraljevne žele udati za princa, iz čega slijedi da im je važan materijalizam,

međutim ima tu puno više pozitivnih vrijednosti na koje se može skrenuti pozornost, kao na primjer to da princu nije bilo važno da Pepeljuga nije bogata-što opovrgava materijalizam, ili to da je Pepeljuga skromna, dobra i radišna djevojka, da se dobro odnosi prema svima čak i kad joj to nije uzvratio i slične vrijednosti koje su vrijedne isticanja. U posljednju i posebnu kategoriju spada priča *Gospođica Neću* koja je posebno zanimljiva jer se pojavljuje i na popisu najčitanijih priča. Valja međutim napomenuti kako ju u kategoriju „loših“ priča navodi samo jedna ispitanica, a kao razlog navodi da bi bilo bolje kada bi se kao podjednako dobri izbori prikazivali i *hoću* i *neću*, ovisno o situaciji, jer kako navodi nije uvijek sve dobro odbijati, ali niti prihvaćati. Odgovor ove ispitanice ukazuje nam još jednom da ljudi posjeduju različite vrijednosti, ali to što su različite ne znači da nisu važne i da ne zavrjeđuju jednaku pažnju.

Za kraj se od odgajateljica tražilo da navedu pet odgojnih vrijednosti koje bi izdvojile kao posebno važnima u poticanju ranog razvoja djece. Ispitanice su navele 37 različitih vrijednosti, popis svih vrijednosti nalazi se u prilogu 4. Temeljem rezultata uzeli smo u obzir prvih šest vrijednosti zato što dvije vrijednosti imaju jednaku frekvenciju, odnosno pojavljuju se isti broj puta. Na popisu najvažnijih vrijednosti nalaze se: empatija (N=30), tolerancija (N=21), samopouzdanje (N=15), suradnja (N=14) te iskrenost (N=13) i odgovornost (N=13) (slika 8.).

Slika 8. Važne vrijednosti u poticanju ranog razvoja

Dobivene vrijednosti usporedili smo s vrijednostima koje se najčešće pojavljuju u pričama koje ispitanice najčešće koriste u svom radu s djecom. Rezultati su pokazali da se od šest navedenih vrijednosti tri pojavljuju na popisu najčešćih vrijednosti koje sadrže priče navedene od

ispitanica. Te vrijednosti su: empatija, tolerancija i suradnja. Vrijednosti koje se ne nalaze na popisu vrijednosti koje se najčešće pojavljuju u pričama, a koje ispitanice smatraju važnima u poticanju ranog razvoja djece su: samopouzdanje, iskrenost i odgovornost. Međutim, kao što je i prije bilo rečeno, ne znači da ispitanice ne potiču spomenute vrijednosti kroz druge aktivnosti. Zanimljiva je činjenica to što se čak 50% najvažnijih vrijednosti, prema mišljenju odgajateljica, prenosi upravo putem priča, što ponovno potvrđuje njihovu važnost. Analizom važnih vrijednosti došli smo do 37 vrijednosti, što je za jednu vrijednost više od vrijednosti koje su bile predložene u anketnom upitniku, međutim pojavile su se 4, a ne 1 nova vrijednost, zato što ispitanice nisu navodile iste vrijednosti koje su bile predložene u tablici u anketnom upitniku. Vrijednosti koje su se pojavile, a nisu bile u upitniku su: samostalnost, prihvaćanje, privrženost i različitost. Velik i raznolik broj vrijednosti još jednom upućuje na njihovu raznolikost i različitu hijerarhiju koja ne ovisi samo o vrijednosnom sustavu kulture pojedinca ili njegove šire zajednice, već o osobnom sustavu vrijednosti svakog čovjeka.

7. ZAKLJUČAK

Prema dobivenim rezultatima istraživanja došli smo do zaključka kako su dječje priče jedna od najčešćih aktivnosti koje primjenjuju odgajateljice u odgojno-obrazovnom radu s djecom. Na temelju odgovora ispitanica može se zaključiti kako odgajateljice pridaju veliki značaj pričama te kako u istima prepoznaju potencijal za razvoj poželjnog, društveno prihvatljivog ponašanja djece. Rezultati pokazuju kako se 50% najvažnijih vrijednosti u poticanju ranog razvoja djece prenosi upravo putem priča. Nadalje, pokazalo se kako odgajateljice koriste različite priče u radu s djecom, a kao glavni razlog navođenja odabranih priča navode pozitivne poruke/vrijednosti u njima. Stavljanje vrijednosti na prvo mjesto prilikom odabira priča pokazuje osvještenost odgajateljica o važnosti priča kao sredstvu prenošenja odgojnih vrijednosti. Vrijednosti koje se najčešće pojavljuju u pričama koje odgajateljice koriste u svom radu jesu: prijateljstvo, empatija, suradnja, humanost, nesebičnost, tolerancija, hrabrost/odlučnost, strpljivost, poštenje/pravednost i upornost. Spomenute vrijednosti su svedremenske i značajne neovisno u kojoj se socijalnoj okolini pojavljivale. No to da nisu sve priče bezazlene i dobrodošle dokazuju dobiveni rezultati koji pokazuju da se osim pozitivnih vrijednosti mogu prenositi i stereotipi te iskrivljene vrijednosti, kao što su ideali ljepote i materijalizam.

Smatram kako je ovaj rad relevantan jer je usmjerio pozornost na vrijednosti koje se prenose djeci putem dječjih priča koje s obzirom na slobodu njihovog odabira mogu prenositi različite vrijednosti, poželjne i nepoželjne. Ovo je istraživanje obuhvatilo mali broj odgajateljica pa bi za točnije i objektivnije rezultate bilo potrebno provesti veća i opsežnija istraživanja, osobito zato što je ovo područje premalo istraženo. Kao što su odgajateljice ovog istraživanja prepoznale važnost prenošenja vrijednosti putem pričanja priča djeci tako je potrebno osvijestiti njihovu važnost i roditeljima te svim osobama koje su u situaciji čitati priče djeci. Iako se na priče ne obraća previše pažnje, puno „dobrih“ ili puno „loših“ priča može odigrati važnu ulogu u razvoju djeteta u moralno odgovornu osobu. Problem se javlja u postavljanju pitanja: *„Koje su to loše ili dobre priče? Koje su vrijednosti poželjne, a koje nepoželjne?“*. Upravo zbog takvih pitanja i zbog opširnosti njihovih odgovora ovo područje oskudijeva istraživanjima. Međutim, neovisno o našoj kulturi i osobnom sustavu vrijednosti, mišljenja sam kako gore spomenutih deset vrijednosti ne može biti na odmet nikome, već mogu samo doprinijeti sretnom, poticajnom i zdravom razvoju „malog“ čovjeka koji će jednog dana postati ogledalo društva i učiniti ovaj svijet boljim mjestom! Stoga sljedeći put kad primimo u ruke priču najprije razmislimo o njezinom značaju i njezinim vrijednostima pa ju tek onda prenesimo djetetu.

8. SAŽETAK

Ovaj se istraživački rad bavi ispitivanjem vrijednosti koje se prenose predškolskoj djeci putem dječjih priča. Vrijednosti usmjeravaju i upravljaju čovjekovo ponašanje. One utječu na razvoj moralne osobe, a samim time i na razvoj cjelokupnog društva. Međutim, postoji puno različitih definicija vrijednosti i ne postoji konsenzus oko njihove hijerarhije. One se razlikuju od kulture do kulture i od čovjeka do čovjeka. Vrijednosti se mogu prenositi na razne načine, a jedan od njih je putem dječjih priča. Međutim, vrijednosti ima mnogo, a priča još i više. Pričama se mogu prenositi ne samo poželjne, već i nepoželjne vrijednosti. Zbog toga se istraživački dio ovog rada bavi ispitivanjem koje se to priče i vrijednosti prenose djeci. U istraživanju je sudjelovalo 53 odgajateljica na području Grada Rijeke. Istraživanje je provedeno putem anketnog upitnika. Rezultati istraživanja pokazali su kako je jedna od najčešćih aktivnosti u radu s djecom pričanje priča. Odgajateljice uočavaju da priče mogu pozitivno djelovati na razvoj djece te da mogu poticati poželjno, društveno prihvatljivo ponašanje. Prilikom odabira priča odgajateljice se vode porukama/vrijednostima koje sadrži određena priča. Također, spektar priča koje koriste u radu s djecom je raznolik. Najčešće priče su: *Maca Papučarica*, *Plesna haljina Žutog maslačka*, *Gospođica Neću*, *Nezadovoljna bubamara*, *Drvo ima srce* i *Ribica duginih boja*. Neovisno koje priče koristile, vrijednosti koje se najčešće pojavljuju su: prijateljstvo, empatija, suradnja, humanost, nesebičnost, tolerancija, hrabrost/odlučnost, strpljivost, poštenje/pravednost i upornost. Navedene vrijednosti, u većini slučajeva, poklapaju se s vrijednostima koje većina autora spominje kao vrijednosti koje se ističu, odnosno one koje su sivevremenske i uvijek na cijeni.

SUMMARY

The purpose of this research study is to examine the values which are transferred to preschool children through children's stories. Values guide and manage human behavior. They influence the development of person moral, which leads to the development of the entire society. But there are many definitions of values and there is no consensus about their hierarchy. They are different from culture to culture, from man to man. Values can be transferred on many ways, one of them is through children's stories. However, there are a lot of values and even more stories. Through stories can't be transferred only desirable values, but undesirable, too. Because of that, the research part of this study has the intent to examine which stories and values are transferred to the preschool children. In this research has participated 53 preschool educators from the area of the City of Rijeka. The research has been made by using a questionnaire. The results show that one of the most used activity in work with children is telling stories. Preschool educators perceive that stories can act positively on children's development and they can encourage desirable, socially acceptable behavior. When preschool educators choose stories for children they are conducted by the message/values that are contained in a certain story. Also, the number of stories that are used by preschool educators is enormous. But the most frequent are: *Maca Papučarica*, *Plesna haljina* *Žutog maslačka*, *Gospođica Neću*, *Nezadovoljna bubamara*, *Drvo ima srce* and *Ribica duginih boja*. Independently of which stories are used, the most frequent values in them are: friendship, empathy, cooperation, humanity, selflessness, tolerance, courage/ determination, patience, honesty/ equity and perseverance. The mentioned values, in the most part, coincide with the values mentioned by different authors as values that stand out, those that are timeless and always appreciated.

9. POPIS LITERATURE

- Heenan, J. (2009). A Case for Teaching Objective Values. Preuzeto 5. ožujka 2017. s <http://www.teachingvalues.com/valuecasestudy.html>
- Heenan, J. (2009). Making Sense of Values. Preuzeto 5. ožujka 2017. s <http://www.teachingvalues.com/valuesense.html>
- Hrvatsko knjižničarsko društvo (2004). Čitajmo im od najranije dobi. Preuzeto 4. ožujka 2017. s http://www.hkdrustvo.hr/hr/projekti/citajmo_im_od_najranije_dobi
- Hrvatsko knjižničarsko društvo (2004). Čitaj mi! Preuzeto 4. ožujka 2017. s http://www.hkdrustvo.hr/hr/obavijesti/odabrana_novost/545
- Kohlberg, L., Hersh, R. H. (1977). Moral Development: A Review of the Theory. *Theory Into Practice*, 16 (2): 53-59.
- Ledić, J. (1999). *Škola i vrijednosti*. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci.
- Likar, M. (2006). Važnost bajke za dijete predškolske dobi. *Kapljica*, 2: 11.
- Matić, D. (1990). Vrijednosti kao predmet sociološke znanosti. *Revija za sociologiju*, 21 (3): 517-525.
- Mihály Szentmártoni (1978). Moralna zrelost. *Obnovljeni život : Journal of Philosophy and Religious Sciences*, 33 (1): 40-54.
- Milas, G. (2005). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH (2014). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Preuzeto 20. veljače 2017. s <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=13571>
- Mitrović, D. (1984). *Predškolska pedagogija*. Sarajevo: „Svjetlost“- OOUR zavod za udžbenike i nastavna sredstva Sarajevo.
- Mrnjauš, K. (2008). *Pedagoška promišljanja o vrijednostima*. Rijeka: Filozofski fakultet sveučilišta u Rijeci.
- Rakić, V., Vukušić, S. (2010). Odgoj i obrazovanje za vrijednosti. *Društvena istraživanja*, 19 (4-5): 771-795.

- Stričević, I. (2006). Projekt Čitajmo im od najranije dobi. Preuzeto 4. ožujka 2017. s http://www.hkdrustvo.hr/hr/projekti/citajmo_im_od_najranije_dobi
- Težak, D., Čudina-Obradović, M. (2005). *Priče o dobru, priče o zlu*. Zagreb: Školska knjiga.
- Toomela, A. (2008). Noncognitive correlates of education. *Learning and Individual Differences*, 18: 19-28.
- Velički, V. (2013). *Pričanje priča- stvaranje priča. Povratak izgubljenom govoru*. Zagreb: ALFA.
- Vican, D. (2006). Odgoj i obrazovanje u Hrvatskoj u kontekstu europskih vrijednosti. *Pedagoška istraživanja*, 3 (1): 9-20.
- Vijeće Europe (2010). Povelja Vijeća Europe o obrazovanju za demokratsko građanstvo i ljudska prava. Preuzeto 8. lipnja 2017. s <https://rm.coe.int/1680487821>
- Visinko, K. (2009). *Dječja priča- povijest, teorija, recepcija i interpretacija*. Zagreb: Školska knjiga.

10. POPIS TABLICA

Tablica 1. Godine rada u struci	20
Tablica 2. Ciljana skupina za pričanje priče	24
Tablica 3. Načini prezentiranja priče	25
Tablica 4. Razlozi čitanja priča.....	25
Tablica 5. Tvrdnje o pričanju priča djeci	26
Tablica 6. Vrijednosti u pričama.....	29

11. POPIS SLIKA

Slika 1. Završeno obrazovanje.....	20
Slika 2. Učestalost stručnog usavršavanja	21
Slika 3. Aktivnosti korištene u radu s djecom	22
Slika 4. Kriteriji odabira priča	23
Slika 5. Učestalost pričanja priča.....	23
Slika 6. Doba dana kada se pričaju priče	24
Slika 7. Razlozi najčešćeg korištenja priča.....	28
Slika 8. Važne vrijednosti u poticanju ranog razvoja	31

12. PRILOZI

12.1. Anketni upitnik

Filozofski fakultet u Rijeci
Odsjek za pedagogiju
Mentorica: Prof. dr. sc. Jasminka Zloković
Studentica: Marina Ružić

Poštovani, ovaj anketni upitnik provodi se zbog izrade završnog rada na studiju pedagogije, Filozofski fakultet u Rijeci. Tema završnog rada usmjerena je na ispitivanje odgojnih vrijednosti koje se potiču kod djece predškolske dobi. Odgojne vrijednosti su važne za izgradnju moralne odgovornosti osobe, a mogu se prenositi na različite načine. Jedan od načina prenošenja odgojnih vrijednosti kod djece predškolske dobi, kojim će se baviti ovo istraživanje, je putem priča. Cilj je upoznati se s odgojnim vrijednostima koje se prenose djeci predškolske dobi u vrtićima putem dječjih priča.

Napominjemo da je ova anketa anonimna te da u svakom trenutku imate pravo odustati od ispunjavanja iste. Međutim, molimo Vas da nam pomognete u uspješnom obavljanju ovog istraživanja te da u skladu s time odgovorite na sljedeća pitanja.

Zahvaljujem Vam na sudjelovanju!

1. Spol (zaokružite) M Ž

2. Završeno obrazovanje?

1) SSS

2) VŠS

3) VSS

3. Godine rada u struci:

1) 0-5

2) 6-10

3) 11-15

4) 16-20

5) 21-25

6) 26-30

7) 31-35

8) >35

4. Stručno se usavršavam/educiram:

- 1) na mjesečnoj razini
- 2) jednom u dva mjeseca
- 3) svaka tri do četiri mjeseca
- 4) jedanput do dvaput godišnje
- 5) jednom u par godina
- 6) nije mi omogućeno usavršavanje/edukacija
- 7) _____

5. Na koje se sve načine usavršavate/educirate? (možete zaokružiti više odgovora)

- 1) organiziranim stručnim usavršavanjem/edukacijom
- 2) samoinicijativnim čitanjem stručne literature
- 3) pretraživanjem interneta
- 4) zatražite savjete od kolega
- 5) zatražite savjete od pedagoga
- 6) _____

6. Molimo Vas da zaokružite one načine rada koje koristite u odgojno obrazovnom radu s djecom, te da ih rangirate od najučestalijeg do najmanje zastupljenog načina rada.

- 1) igra ____
- 2) priče ____
- 3) kreativne radionice ____
- 4) gledanje crtića/tv-a ____
- 5) igrokazi/gluma ____
- 6) pjevanje ____
- 7) ples ____
- 8) crtanje ____
- 9) _____ ____

7. Prema čemu odabirate priče koje pričate djeci? Ako zaokružite više odgovora, tada Vas molimo da iste i rangirate počevši od onih najučestalijih.

- 1) vlastitoj želji ____
- 2) preporuci kolega ____

- 3) zahtjevima djece ____
- 4) nadolazećim blagdanima/proslavama ____
- 5) porukama/vrijednostima u priči ____
- 6) zahtjevima roditelja ____
- 7) obrazovnom sadržaju ____
- 8) _____

8. Koliko često pričate priče?

- 1) nekoliko puta dnevno
- 2) jednom dnevno
- 3) dva i više puta tjedno
- 4) jednom tjedno
- 5) jednom u dva tjedno
- 6) jednom mjesečno
- 7) uglavnom ne čitam priče

9. U koje vrijeme tijekom dana djeci najčešće pričate priče?

- 1) ujutro
- 2) tijekom dana
- 3) prije dnevnog odmora
- 4) nakon dnevnog odmora
- 5) prije odlaska kući
- 6) prema potrebi, nije mi važno koje je doba dana

10. Kad djeci pričate priče, tada to radite za: (možete zaokružiti više odgovora)

- 1) cijelu odgojnu skupinu
- 2) manju grupu djece unutra odgojno-obrazovne skupine
- 3) individualno za pojedino dijete

Ako je Vaš prethodni odgovor 2 ili 3, tada Vas molimo da objasnite razlog zbog kojeg odlučujete pričati priče samo određenoj djeci, a ne cijeloj odgojnoj skupini.

11. Na koji način djeci najčešće prezentirate priče?

- 1) čitam priču
- 2) prepričavam priču

- 3) pustim im priču preko CD-a na radiju (ili nekom drugom auditivnom pomagalu)
- 4) igrokazom
- 5) _____

12. Djeci pričam priče: (rangirajte počevši od najčešćeg razloga)

___ da im ne bude dosadno

___ da upotpunim vrijeme

___ jer ih to veseli

___ zbog pozitivnih poruke/vrijednosti u njima (tolerancije, prijateljstva, empatije...)

___ zbog rješavanja problema (strah, mucanje, agresivnost...)

___ zbog obrazovnog karaktera (novo znanje, informacije...)

13. U sljedećem djelu nalazi se nekoliko tvrdnji vezanih uz pričanje priča djeci te uz njihov učinak na iste. Molimo Vas da na sljedeće tvrdnje odgovorite na Likertovoj ljestvici od pet stupnjeva gdje je 1-uopće se ne slažem, 2- ne slažem se, 3- niti se slažem, niti se ne slažem, 4- slažem se, 5- u potpunosti se slažem.

1. Djeca vole slušati priče	1	2	3	4	5
2. Djeca se uključuju u pričanje priča	1	2	3	4	5
3. Djeca postavljaju pitanja o priči	1	2	3	4	5
4. Nakon priče zajedno raspravljamo o porukama/vrijednostima u pričama	1	2	3	4	5
5. Djeci je jasna poruka koju prenosi priča	1	2	3	4	5
6. Djeca primjenjuju poruke/vrijednosti iz priča u svojem ponašanju	1	2	3	4	5
7. Uočavam da pričanje priča pozitivno djeluje na razvoj djece	1	2	3	4	5
8. Uočavam da priča može poticati pozitivno, društveno prihvatljivo ponašanje djece	1	2	3	4	5
9. Uočavam da priča može poticati negativno, društveno ne prihvatljivo ponašanje djece	1	2	3	4	5

14. Molim Vas da navedete naslove triju priča koje najčešće koristite u odgojno-obrazovnom radu s djecom?

1) _____

2) _____

3) _____

15. Koji su Vaši razlozi najčešćeg korišćenja prije navedenih priča? (Zaokružite samo jedan odgovor)

- 1) jer ih djeca najviše vole
- 2) jer su meni najdraže
- 3) zbog pozitivnih poruka/vrijednosti u njima (tolerancije, prijateljstva, empatije...)
- 4) zbog poruka koje mogu pozitivno djelovati na smanjivanje određenih djetetovih strahova/problema (npr. strah od zubara, mokrenje u krevet, gubitak voljene osobe itd.)
- 5) jer su prilagođene godišnjem razdoblju, blagdanima...
- 6) _____

16. U sljedećem djelu navodimo popis vrijednosti (od crtačnosti, samokontrole, do odnosa prema drugima) koje bi pojedine dječje priče s obzirom na stručnu literaturu mogle sadržavati. Molimo Vas da stavite x („iks“) ispod onih vrijednosti koje određena priča sadržava. Priče se odnose na one koje ste naveli u 14. pitanju (po redosljedu kako ste u istom naveli).

	VRJEDNOSTI	Priča 1	Priča 2	Priča 3
1.	Tolerancija			
2.	Ravnopravnost			
3.	Humanost			
4.	Poštenje/ pravednost			
5.	Dosljednost			
6.	Hrabrost/ odlučnost			
7.	Upornost			
8.	Urednost/ higijena			
9.	Skromnost			
10.	Razboritost			
11.	Umjerenost			
12.	Strpljivost			
13.	Kulturno ponašanje/pristojnost			
14.	Dobronamjernost			
15.	Nesebičnost			
16.	Pouzdanost			
17.	Iskrenost			
18.	Prijateljstvo			
19.	Komunikativnost			
20.	Ljubav prema obitelji; roditelji/ braća/ sestre/ djed/ baka			
21.	Poštovanje starijih			
22.	Solidarnost			
23.	Suradnja			
24.	Znanje			

25.	Kreativnost			
26.	Autonomija			
27.	Identitet			
28.	Odgovornost			
29.	Empatičnost			
30.	Ljubav prema sebi			
31.	Samokritičnost			
32.	Samopouzdanje			
33.	Optimističnost			
34.	Povjerenje			
35.	Discipliniranost			
36.	Ljubav prema domovini			

17. Smatrate li da su neke priče, zbog poruke, odnosno vrijednosti koje se u njoj pojavljuju, loše, odnosno nepoželjne? Zbog čega mogu biti loše? Možete li navesti primjer takve priče?

NASLOV PRIČE/A: _____

RAZLOZI:

18. Prema Vašem mišljenju, koje biste odgojne vrijednosti izdvojili kao posebno važnima u poticanju ranog razvoja djece.

1) _____

2) _____

3) _____

4) _____

5) _____

19. Uvidite li da u uovom anketnom upitniku nedostaje određena poruka/vrijednost za koju smatrate da je od velike važnosti za djecu predškolskog uzrasta, molim Vas da ju/ih napišete i obrazložite svoj odgovor.

Informacije koje ste podjelili s nama bit će nam od velike koristi za uspješnu izradu završnog rada. Zahvaljujemo Vam na uloženom trudu i vremenu!

12.2. Popis priča

Popis priča	Učestalost korištenja											Ukupno	
4 godišnja doba	1												1
Bajke koje pomažu djeci	1												1
Basne za djecu	1												1
Braća Grim	1	1											2
Čarapojedac	1	1	1	1									4
Carevo novo ruho	1												1
Chi ha detto miao?	1												1
Crvenkapica	1	1	1	1									4
Crvenkapica u prometu	1												1
Čudesna pjesma	1												1
Čudotvorni mlinčić	1												1
Cvilidreta	1												1
Dama	1												1
Dnevnik anđela	1												1
Dobro drvo	1	1											2
Dobro je biti različit	1												1
Drvo ima srce	1	1	1	1	1	1							6
Elmer	1	1											2
Gladna gusjenica	1												1
Gospodica Neću	1	1	1	1	1	1	1						7
Gospodin Nosko traži prijatelja	1	1	1										3
Grga čvarak	1												1
Hrau dobra srca	1												1
Il bruco verde	1												1
In a dark, dark wood	1												1
Isti, a različiti	1												1
Jabuka	1	1											2
Jako gladna gusjenica	1												1
Ježeva kućica	1	1	1										3
Kada sam sretan	1												1
Kako je mravac istjerao grdobu iz lisičine kuće	1												1
Kako vidim slova	1												1
Kornjača	1												1
Kornjača Taker	1												1
Ljepotica i zvijer	1												1
Maca papučarica	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		11
Mačka i miš	1												1
Mali princ	1												1
Marica Krajcarica	1												1
Mjesta ima na metli svima	1												1

Zečica Mrkvica	1																1	
Zlatni taliri	1																	1
Zlatokosa	1																	1
Zmaj Gordan	1																	1
Zrna iz graškove mahune	1																	1
Ukupan broj priča= 89																		

12.3. Popis vrijednosti koje se nalaze u pričama

	VRIJEDNOSTI	Frekvencija	Postotak
1.	Tolerancija	70	44,03%
2.	Ravnopravnost	67	42,14%
3.	Humanost	74	46,54%
4.	Poštenje/ pravednost	69	43,40%
5.	Dosljednost	53	33,33%
6.	Hrabrost/ odlučnost	70	44,03%
7.	Upornost	68	42,7%
8.	Urednost/ higijena	45	28,30%
9.	Skromnost	62	38,99%
10.	Razboritost	53	33,33%
11.	Umjerenost	43	27,04%
12.	Strpljivost	70	44,03%
13.	Kulturno ponašanje/pristojnost	62	38,99%
14.	Dobronamjernost	65	40,88%
15.	Nesebičnost	74	46,54%
16.	Pouzdanost	53	33,33%
17.	Iskrenost	63	39,62%
18.	Prijateljstvo	90	56,60%
19.	Komunikativnost	53	33,33%
20.	Ljubav prema obitelji; roditelji/ braća/ sestre/ djed/ baka	59	37,11%
21.	Poštovanje starijih	39	24,53%
22.	Solidarnost	67	42,14%
23.	Suradnja	80	50,13%
24.	Znanje	37	23,27%
25.	Kreativnost	40	25,16%
26.	Autonomija	43	27,04%
27.	Identitet	50	31,45%
28.	Odgovornost	63	39,62%
29.	Empatičnost	86	54,09%
30.	Ljubav prema sebi	58	36,48%
31.	Samokritičnost	51	32,08%
32.	Samopouzdanje	60	37,74%
33.	Optimističnost	62	38,99%
34.	Povjerenje	62	38,99%
35.	Discipliniranost	51	32,08%
36.	Ljubav prema domovini	15	9,43%

